

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

2024

Bc. Josef Mastný

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Mezinárodní politika ve vztahu k finsko-
sovětskému konfliktu 1939–1944**

Bc. Josef Mastný

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

**Mezinárodní politika ve vztahu k finsko-
sovětskému konfliktu 1939–1944**

Bc. Josef Mastný

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, PhD.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň

2024

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Romanu Kodetovi, PhD. za jeho obětavý přístup, trpělivost, cenné rady a odborné vedení mé práce.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2024

.....

Obsah

Úvod	1
1 Vývoj Finska mezi lety 1809–1944.....	6
1.1 Vznik samostatného Finska a občanská válka	6
1.2 Meziválečné období.....	11
1.2.1 Finská situace po vyhlášení samostatnosti.....	11
1.2.2 Hledání bezpečnosti	13
1.2.3 Vztahy se Sovětským svazem	14
1.3 Zimní a Pokračovací válka.....	20
1.3.1 Zimní válka.....	20
1.3.2 Pokračovací válka	22
2 Mezinárodní vztahy v Zimní válce	24
2.1 Velká Británie	24
2.2 Francie	30
2.3 Německo.....	32
2.4 Spojené státy americké	34
2.5 Švédsko	37
3 Mezinárodní vztahy v Pokračovací válce	41
3.1 Německo.....	41
3.2 Velká Británie.....	45
3.3 Spojené státy americké.....	47
3.4 Švédsko	49
4 Finsko po druhé světové válce	52
Závěr	55
Bibliografie	61
Resumé.....	64
Přílohy.....	66

Úvod

Zimní válka je vnímána jako historický milník v dějinách Finské republiky. Finsku se i přes ohromnou přesilu Sovětského svazu podařilo ubránit jeho agresivní politice v oblasti Baltského moře a udrželo si tím svoji nezávislost. V kontextu druhé světové války je dnes finsko-sovětský konflikt opomíjen. Především je to dáno událostmi následujícími, které zastihují boj Finska o jeho suverenitu. Zároveň je Sovětský svaz v období druhé světové války širokou veřejností vnímán jako stát, který je ten „hodný“, což je pravděpodobně dáno tím, že v druhé polovině tohoto konfliktu bojoval proti nacistickému Německu, a nakonec se stal tzv. osvoboditelem. Proto je nutné si připomínat reálnou politiku Sovětského svazu, která byla v počátcích druhé světové války podobně rozpínavá, jako byla politika Německa.

Mezinárodní politika západních mocností ve vztahu k Finsku je nepomíjitelný milník zahraničněpolitických vztahů. Dokládá to především fakt, že představitelé Velké Británie a Francie diskutovali o možném vyhlášení války Sovětskému svazu. Zároveň v plánech těchto států hrálo důležitou roli Švédsko, přes které chtěly na jaře roku 1940 západní mocnosti Finsku pomoci. Docílily by tím zablokování švédských a norských přístavů, což by vedlo k omezení vývozu strategických surovin ze Skandinávie Německu. To se nakonec neuskutečnilo především z důvodu švédské neutrality a obavy z možné německé intervence. Pokud jde o Spojené státy, tak ty se sice do konfliktu neplánovaly zapojit, ale jednání o finanční pomoci Finsku zasáhlo do vnitřních záležitostí Spojených států amerických.

Ve výsledku si Finsko konflikt vybojovalo samo a ukázalo světu, že i malý národ může odolat mnohonásobně početnějšímu agresorovi. Následovaly události roku 1940 a 1941, kdy se proměnila německá politika. Německo se v této době aktivně připravovalo na operaci Barbarossa. Aby Adolf Hitler mohl vyhlásit válku Sovětskému svazu, potřeboval si na svoji stranu získat Finy, kteří by mu dopomohli k dobytí Leningradu. Stejně tak Finsko potřebovalo spojence, který by jim v případně agrese SSSR pomohl zabezpečit hranice. Z těchto důvodů uzavřelo Německo a Finsko vojenskou spolupráci a v červnu 1941 společně zahájily útok na Sovětský svaz. Avšak finské vedení nemělo zájem na ničem jiném, než na získání ztraceného území Moskevským mírem a nepodpořilo Němce při útoku na Leningrad. Finsko tento konflikt prezentovalo jako pokračování Zimní války, a proto je konflikt pojmenován jako Pokračovací válka. Jakmile byla zajištěna hranice před rokem 1939, Finové svůj postup zastavili. Západní

politika se nicméně obrátila v neprospěch Finska, které bylo kritizováno za vedení války po boku nacistického Německa. Velká Británie, která byla pod tlakem Sovětského svazu, Finsku dokonce vyhlásila válku. Pokračovací válka byla ukončena roku 1944 rozsáhlou sovětskou ofenzivou, která donutila Finy uzavřít nevýhodné příměří.

Cílem diplomové práce je analyzovat a zhodnotit mezinárodní politiku jednotlivých států ve vztahu k finsko-sovětskému konfliktu. Je bezesporu možné konstatovat, že široká veřejnost vnímá Zimní a Pokračovací válku pouze v kontextu samotného Finska a Sovětského svazu. Autor práce se proto bude snažit přiblížit problematiku mezinárodní politiky jednotlivých velmocí. Objasní měnící se politiku v průběhu druhé světové války od zcela bezpodmínečné podpory Finska až ke zřetelnému odporu finské spolupráce s Německem. Pro pochopení vybrané problematiky je nutné vzít v potaz situaci, do které se Finsko před vypuknutím války dostalo. Z tohoto důvodu je v práci stručně představen vývoj Finska od roku 1809, přes získání samostatnosti a vypuknutí světových válek, až po uzavření příměří se Sovětským svazem a Velkou Británií roku 1944. Hlavní část práce se věnuje problematice politiky jednotlivých států, které měly největší vliv na finské války. Těmito státy jsou Velká Británie, Francie, Spojené státy americké, Německo a Švédsko. V úseku věnovaném Pokračovací válce je vynechána Francie, jelikož se události odehrávaly v letech 1941–1944, kdy svobodná Francie prakticky neexistovala.

Práce je rozdělena na čtyři kapitoly, které svým obsahem přibližují výše zmíněnou problematiku. První kapitola se zabývá vývojem Finska od roku 1809, kdy se stalo součástí Ruské říše, až do konce Pokračovací války, tedy do roku 1944. Tato kapitola je rozdělena na tři podkapitoly s tím, že v první autor popisuje nejdůležitější události Finska během tzv. dlouhého 19. století a plynule navazuje na události vedoucí k finskému vyhlášení samostatnosti roku 1917. Práce následně sleduje vývoj Finska v občanské válce, která byla ukončena roku 1920. Druhá podkapitola je věnována meziválečnému období, kde se autor snaží zachytit nejdůležitější momenty ve finské zahraniční politice. Práce zde především klade důraz na postavení Finska v mezinárodním kontextu a jeho následnou izolaci na konci 30. let 20. století. Poslední podkapitola této části diplomové práce stručně popisuje průběh Zimní a Pokračovací války. Tuto část autor představuje spíše jako popis událostí, protože podrobnější analýza by se překrývala s následujícími kapitolami.

Hlavní část práce je rozdělena na dvě samostatné kapitoly, které jsou svojí strukturou téměř totožné. Autor od sebe odděluje výzkum mezinárodních vztahů Zimní

a Pokračovací války s tím, že každé této etapě věnuje jednu samostatnou kapitolu. Je to dáno především faktem, že mezi lety 1940–1941 proběhly události, které zásadním způsobem změnily politickou situaci v Evropě a bylo by nepřehledné spojovat Zimní a Pokračovací válku do jedné kapitoly. Současně se postoj států v Pokračovací válce vůči Finsku zásadně změnil. Obě části jsou rozděleny na jednotlivé podkapitoly, kde každá představuje jeden stát, konkrétně Velkou Británii, Francii, Spojené státy americké, Německo a Švédsko. Rozdílem je, že ve třetí kapitole není zahrnuta Francie, která byla obsazena Německem. Práce se věnuje pouze mezinárodním vztahům vůči Finsku a nezasahuje do problematik, které mezi sebou měly jednotlivé státy.

Kapitola o Zimní válce zkoumá, zda se zmíněné státy postavily za finskou věc, nebo zda razily politiku neutrality, či dokonce nepřátelství vůči Finsku. Dále je analyzována pomoc, která byla Finsku poskytnuta a jaké existovaly plány případné vojenské pomoci. V části s Velkou Británií a Francií je detailněji popsán plán na vyhlášení války Sovětskému svazu, který se sice nakonec neuskutečnil, ale existovala reálná hrozba, že by se druhá světová válka nakonec vyvíjela jinak. Ve třetí kapitole autor představuje mezinárodní politiku vůči Finsku, ale nyní z perspektivy Pokračovací války, kde jednotlivé státy přehodnotily svůj postoj vůči Finsku. Týká se to především Velké Británie a Německa. Tato kapitola dává důraznější zřetel na finsko-německé vztahy a jejich spolupráci při operaci Barbarossa. Současně se autor snaží zanalyzovat důsledky spolupráce Finska s Německem.

Poslední kapitola je věnována stručnému shrnutí událostí po ukončení finsko-sovětského konfliktu. Jelikož se Finsko zavázalo internovat německé jednotky z jejich území, je část kapitoly věnována tzv. Laponské válce. Následně se zde autor zabývá postavením Finska na konci 40. let 20. století, kdy se Evropa rozdělila na dva bloky. Je zde současně představen postoj Finska, který zaujalo k Sovětskému svazu v roce 1948, kdy ve střední a východní Evropě vznikaly tzv. Lidové republiky.

Diplomová práce byla zpracována na základě odborné literatury v českém i v anglickém jazyce. Autor se snažil pro každou část práce využít specifickou publikaci, zabývající se konkrétním tématem. Stěžejní publikací v událostech předcházející Zimní a Pokračovací válce, byla kniha *Dějiny Finska* od Eina Jutikkala, která se zabývá kompletními finskými dějinami s důrazem na moderní dějiny. Detailnější informace o vývoji Finska na přelomu 19. a 20. století doplňuje studie Osmo Jussila *From Grand Duchy to a modern state: a political history of Finland since 1809*. Tato kniha se věnuje historii Finska od začlenění do Ruské říše, až do roku 1992, s tím, že se specializuje

na geopolitickou situaci země, která se nachází mezi západem a východem. Pro pochopení širších souvislostí v první kapitole, byly použity dvě knihy *A History of Finland* od Henrika Meinandera a *A Short History of Finland* od Freda Singletona. Obě tyto knihy se věnují kompletní historii Finska. Nepomíjitelnou publikací finských dějiny, jsou *Paměti finského maršála* od Carla Gustava Emila Mannerheima, jehož zápisky jsou velice obsáhlé a zachycují celý jeho život. Autor diplomové práce tuto knihu používá především k analýze událostí, kterých se polní maršál sám zúčastnil.

Pro výzkum mezinárodních vztahů vůči Finsku se autor pokusil ke každé zemi využít specifickou publikaci, zaměřenou na politiku daného státu. U politiky Velké Británie jsou stěžejními publikacemi hlavně odborné články, zaměřené na danou problematiku. Jedním z nich je odborná studie '*Frigid but Unprovocative*': *British Policy towards the USSR from the Nazi-Soviet Pact to the Winter War* od Paula Doerra. Tento článek analyzuje politiku Velké Británie k Sovětskému svazu od podepsání paktu Ribbentrop-Molotov, až do zahájení Zimní války na konci listopadu roku 1939. Další významnou publikací je studie od Glena Barclaye *Diversion in the East: The Western Allies, Scandinavia, and Russia, November 1939–April 1940*, která analyzuje vztah západních mocností ke skandinávskému poloostrovu během Zimní války. Jsou zde představeny plány Velké Británie, které například zahrnovaly potenciální útok na Sovětský svaz, anebo zvažovanou vojenskou pomoc Finsku. Podkapitolu o mezinárodní politice Francie rozšiřuje studie *A Reassessment of Anglo-French Strategy during the Phony War, 1939–1940*, která se zabývá problematikou tzv. Podivné války, tedy obdobím mezi zářím 1939 a květnem 1940. Pokud jde o Velkou Británii a Pokračovací válku, jsou zdroje omezené, a proto autor vycházel především ze dvou publikací, jimiž jsou *Finland and World War II 1939–1944* od Johna Wuorinena. Autor této knihy zkoumá roli Finska ve druhé světové válce a jeho vztahy s ostatními národy. Druhou publikací je studie od Henrika Meinandera, *Finland and the Great Powers in World War II: Ideologies, Geopolitics, Diplomacy*.

V další části zaměřené na Německo v Zimní válce, jsou použity dobové dokumenty ve formě telegramů, z nichž významným je *National Archives, Department of State, Documents from the Archives of The German Foreign Office, Weizsäcker Blücherovi 9.10. 1939*. V tomto dokumentu Weizsäcker oznámil Blücherovi německý postoj k finsko-sovětské otázce. Dále je zde využita kniha od vojenské historičky Martiny Sprague *Swedish Volunteers in the Russo-Finnish Winter War, 1939–1940*, která zachycuje především postoj Švédska k Zimní válce, ale také zde analyzuje německý

postoj vůči Finsku. Pokračovací válka z pohledu Německa je zpracována především na základě knihy *Finland at War: The Continuation and Lapland Wars 1941–1945* od Neyna Vesya, kde je brán zřetel především na finsko-německé vztahy během jejich vojenské spolupráce proti Sovětskému svazu.

Podkapitoly o vztazích Spojených států amerických vůči Finsku představuje kniha *America and the Russo-Finnish war* od Andrewa Schwartze. Kniha představuje politiku Spojených států amerických k celému finsko-sovětskému konfliktu, tedy k Zimní i Pokračovací válce. Z toho důvodu je z ní čerpáno v obou částech diplomové práce, které zkoumají americko-finsko-sovětské vztahy se zaměřením na problematiku skandinávského poloostrova.

Poslední podkapitoly jsou věnovány politice Švédska vůči Finsku. Zimní válka je zde analyzována ze švédského pohledu, podle již zmíněné knihy od Martiny Sprague, kde je podrobně vylíčena zahraniční politika Švédska. Také je zde kladen velký důraz na materiální a humanitární pomoc, která byla Finsku poskytnuta. K analýze švédské politiky v Pokračovací válce autor použil dvě publikace, jimiž jsou *A Concise History of Sweden* od Neila Kenta. Tato kniha se zaměřuje na kompletní historii Švédska, včetně politiky v tzv. moderní době. Druhou použitou literaturou je kniha *Sweden, the Swastika and Stalin* od Johna Gilmoura, která analyzuje švédskou politiku v období druhé světové války. Zkoumá problematiku švédského rozhodování a důvody jeho neutrality.

1 Vývoj Finska mezi lety 1809–1944

1.1 Vznik samostatného Finska a občanská válka

Finsko bylo do počátku 19. století součástí švédské říše. Po rusko-švédské válce se roku 1809 stalo državou Ruska. Car Alexandr I. se v roce 1809 rozhodl významně neměnit finský právní systém, a to především na základě dvou hlavních bodů. Finsko mělo vlastní zákonodárné zastupitelské shromáždění a všechny finské vnitřní záležitosti byly výlučně řešeny domácími úředníky. Finsko získalo samostatnou správu, tedy autonomii v rámci ruské říše. Dne 22. března 1809 se sešel finský zemský sněm, kterého se zúčastnil i sám car. 28. března generální guvernér přečetl carův projev o tom, že uznává finskou ústavu a zákony. Důvody pro takto umírněné jednání ze strany cara, byly dvojí. Na jedné straně Alexandrova touha po liberalizaci, kterou okolnosti v Rusku nedovolovaly a na druhé straně strategická pozice Finska. To znamenalo posunutí hranice od ruského námořního přístavu (Petrohradu), která byla od finských hranic pouhých 40 km.¹

Na sklonku vlády Alexandra I., a především za panování Mikuláše I., se začala zvyšovat moc ruského generálního guvernéra, který nepromarnil žádnou příležitost získávat stále větší moc na úkor sněmu a veškerá administrativa byla v jeho rukou. To ale neznamenalo, že by car nerespektoval postavení Finska, teoreticky se Mikuláš I. stále držel představy svého předchůdce. Alexandr II. navázal na Alexandra I. i prakticky. Roku 1863 svolal zemský sněm, na kterém Finy ujistil o jejich autonomním postavení. Jedním z důkazů může být fakt, že roku 1869 získalo Finsko vlastní měnový systém.² Další přelom znamenal rok 1878, kdy car potvrdil zákon o branné povinnosti. Finsko tak získalo možnost mít vlastní armádu. Ta měla sloužit pro obranu země pouze na jejím území.³ Následně byl sněm svoláván každé čtyři roky. To, že nebyl od roku 1809 do roku 1863 svolán neznamenalo porušování ústavy, ale jen to, že nebylo potřeba jej svolávat. Alexandr III. zastával stejný politický postoj vůči Finsku stejně jako jeho předchůdce.⁴

Co se týče mezinárodního postavení Finska v 19. století, tak i přes autonomní postavení bylo stále součástí ruské říše a veškeré mezinárodní vztahy, smlouvy, či vyhlášení války, byli v kompetenci cara. Zároveň ruské instituce, které se nacházely na území Finska, stejně jako armáda a námořnictvo, podléhaly ruským zákonům. Podle studie *Finland* z roku 1910 od *American Political Science Association* lze postavení

---

¹ KIRBY, David, *A Concise History of Finland*, Cambridge 2006, s. 84–90.

² American Political Science Association, *Finland*. In: *The American Political Science Review* 4, 1910, 3, s. 361–362.

³ JUTIKKALA, Eino, PIRINEN, Kauko, *Dějiny Finska*, Praha 2001, s. 200–201.

⁴ American Political Science Association, s. 362–363.

Finska v rámci ruského impéria teoreticky vnímat jako polosuverénní závislý stát, nebo dominium. Autor se spíše přiklání k teorii druhé, která odpovídá postavení Finska přesněji.⁵

Roku 1898 se novým generální guvernérem stal Nikolaj Bobrikov. Zavedl tvrdou rusifikační politiku, přičemž jedním z hlavních bodů bylo sloučení ruské a finské armády. Car Mikuláš II. tento návrh podpořil a poslal obsah zákona finskému sněmu k vyjádření, nikoli projednání, tudíž se počítalo, že nové nařízení bude přijato bez ohledu na výsledek hlasování sněmu. V únoru o rok později car vydal tzv. Únorový manifest, který omezoval téměř sto let trvající finskou autonomii. Roku 1901 byl vydán zákon o branné povinnosti, kterým zanikla finská armáda. Odvody do ruské armády byly zahájeny roku 1902 a byly bojkotovány hlavně studenty a tzv. neodvolatelnými úředníky (úředníci ve Finsku byli dle zákona už z dob švédské nadvlády neodvolatelní), kteří ale nakonec byli odvoláni vydáním nezákonných opatření carem. Na to vypukla v Helsinkách poklidná demonstrace, kterou Bobrikov tvrdě potlačil, a proto byl soudem v Turku zažalován. Bobrikovova politika byla ukončena úspěšným atentátem spáchaným na jeho osobu 16. června 1904 senátním úředníkem Eugenem Schaumanem, který poté spáchal sebevraždu. Za svůj čin byl Finy silně oslavován.⁶

Další změny přišly v důsledku rusko-japonské války, po které vypukla generální stávka. Ta se projevila ve Finsku na podzim roku 1905. Výsledkem byl tzv. Listopadový manifest, který pozastavil uplatňování Únorového manifestu a dalších carem vydaných dekretů (například brannou povinností z roku 1901). Tyto události nakonec způsobily nejradikálnější parlamentní změnu. Finsko přešlo od zastaralého čtyřkomorového sněmu k jednokomorovému parlamentu voleného na základě svobodného všeobecného a rovného hlasování,⁷ což se uskutečnilo na jaře roku 1906. Těmito reformami získalo Finsko formálně zpět svoji autonomii, ale realita byla odlišná.⁸ Od roku 1909 všechny finské záležitosti projednávala ruská ministerská rada a tím byla finská autonomie ukončena, což ještě umocnilo nacionalistické tendence, které se nejvíce projevíly za první světové války.⁹

---

⁵ Tamtéž, s. 363–364.

⁶ JUTIKKALA, s. 212–214.

⁷ Finsko se stalo, po Novém Zélandu, druhou zemí na světě, kde měly ženy volební právo.

⁸ JUSSILA, Osmo, HENTILÄ, Seppo a NEVAKIVI, Jukka, *From Grand Duchy to a modern state: a political history of Finland since 1809*, Londýn 1999, s. 79–86.

⁹ JUTIKKALA, s. 219–220.

Odporu proti Ruské říši se chopili, jak bylo pro Finsko charakteristické, studenti, kteří založili nové aktivní hnutí. Chtěli využít válku ve svůj prospěch a získat zpět ztracenou autonomii, nebo ještě lépe, odtrhnout se od Ruska. Takový úkol nevyžadoval pouze podporu domácích, ale i zahraniční. Logickým spojencem by se stalo Švédsko, to se ale striktně drželo své neutrality. Aktivisté se tedy obrátili na ruského nepřítele, na Německo.¹⁰ To souhlasilo s vojenským výcvikem finských dobrovolníků, kteří vytvořili jednotku vojenských myslivců. Ruská strana si byla vědoma spojení aktivistů a Německa a označila Finy za nespolehlivé, tudíž k plánovaným odvodům ve Finsku nikdy nedošlo.¹¹

V březnu 1917 došlo ke svržení cara a moci se chopila prozatímní vláda, která vydala Březnový manifest. Ten byl alternativou carova prohlášení o zachování finské ústavnosti. Zároveň došlo k převedení pravomocí na prozatímní vládu. Finský senát se v dubnu pokusil převzít některé pravomoci ruské vlády, která ale tento návrh zamítla. Dalším pokusem o přenesení moci z Petrohradu do Helsinek proběhl v červenci, kdy se uskutečnil neúspěšný sovětský puč. Sověti slíbili Finům svobodu. Ve finském parlamentu vznikl dokument nazývaný jako Mocenský zákon, který byl přijat, ale nebyl odeslán do Petrohradu k ratifikaci, čímž se parlament dostal do konfliktu s prozatímní vládou, která jej rozpustila a byly vypsány nové volby. V konečném důsledku se prozatímní vláda vzdala rozhodovacích pravomocí ve Finsku, mimo zahraničněpolitických záležitostí. Další jednání o finském postavení byla přerušena Říjnovou revolucí.¹²

Bolševická revoluce v Rusku spustila ve Finsku novou lavinu událostí, která začala dvěma návrhy v parlamentu. Jeden od buržoazní strany, kdy by se moc svěřila třem regentům zvolených parlamentem a druhý od sociálních demokratů, který chtěl obnovení parlamentu ve stavu před červencem 1917. Varianta socialistů nepřipadala v úvahu, a proto byl zvolen první z návrhů. Toto rozhodnutí prakticky nevešlo v platnost v důsledku vyhlášení generální stávkou, jež způsobila dočasné převzetí moci parlamentem dne 15. listopadu, včetně zahraniční a vojenské politiky. Tímto krokem Finsko de facto vyhlásilo nezávislost. Stávka skončila po přijetí osmihodinové pracovní doby a demokratizaci místní správy.¹³

---

¹⁰ Tamtéž, s. 221–222.

¹¹ JUSSILA, s. 91.

¹² Tamtéž, s. 92–98.

¹³ JUTIKKALA, s. 225.

Dne 4. prosince 1917 přednesl Pehr Evind Svinhufvud v parlamentu návrh nové ústavy garantující nezávislost ve formě Finské republiky. Argumentoval tím, že revoluční Rusko akceptuje právo na sebeurčení. „*Finský lid věří, že svobodný ruský lid a jeho ústavodárné shromáždění si nepřejí bránit Finsku ve snaze vstoupit do řad svobodných a nezávislých národů.*“¹⁴ Toto prohlášení postrádalo oficiální formální podobu, proto se parlament sešel znovu 6. prosince, kde zazněl protinávrh od socialistů, kteří požadovali zřízení finské nezávislosti vyjednáváním dohody s Ruskem. Buržoazní politici budovali nezávislost na základě mezinárodního tlaku na Rusko, které by pak bylo donuceno stáhnout svá vojska z Finska. V následném hlasování zvítězil návrh Svinhufvuda 100 ku 88 a 6. prosinec se později stal Dnem finské nezávislosti.¹⁵

Sovětská vláda vedená Vladimírem Iljičem Leninem formálně uznala nezávislost Finska 4. ledna 1918. Navzdory tomu ale ignorovala žádost o stažení ruských jednotek (asi 40 000 vojáků). Sovětská vláda si tím pravděpodobně chtěla pojistit pozici pro začlenění Finska k pozdějšímu Sovětskému svazu. S ruskými jednotkami začaly sympatizovat tzv. rudé gardy, kteří od Rusů získávaly potřebné vojenské vybavení. Mezitím se v lednu uskutečnilo setkání legitimní vlády s bývalým carským důstojníkem finského původu, Carlem Gustavem Emilem Mannerheimem. Tomu bylo oznámeno, že Svinhufvud podpořil návrh, aby se stal vrchním velitelem nově vznikající armády, složené z občanských gard, nazývaných Bílé gardy.¹⁶ Mannerheim přijal velení pod podmínkou, že nedojde k zásahu ze strany Německa. Otázkou je, zda skutečně věřil, že bude tato podmínka naplněna, protože Svinhufvudova vláda byla otevřeně proněmecká a prostřednictvím jednání se od něj pokoušela získat pomoc.¹⁷

Generál Mannerheim se v polovině ledna se svými spolupracovníky přesunul do Vaasy, kde utvořil velitelství. Dne 28. ledna byl proveden převrat, při kterém byla odzbrojena ruská posádka. Ve stejný den proběhlo obsazení Helsinek Rudými. Posledním vyhlášením senátu před sesazením bylo to, že generál Mannerheim je oficiálně jmenován vrchním velitelem občanských gard, které se staly zákonnou finskou armádou.¹⁸ Tento den, tedy 28. leden 1918 je označován jako začátek občanské války ve Finsku. Bílé gardy

---

¹⁴ UPTON, Anthony F., *The Finnish Revolution 1917–1918*, Minneapolis 1980, s. 181.

¹⁵ Tamtéž, s. 181–183.

¹⁶ MANNERHEIM, Carl Gustav Emil, *Paměti finského maršála*, Praha 2022, s. 104–108.

¹⁷ GANZ, Harding A., *The German Expedition to Finland, 1918*. In: *Military Affairs* 44, 1980, 2, s. 85.

¹⁸ MANNERHEIM, s. 110–113.

sice držely 82 % celkového území Finska, ale Rudí ovládali hlavní jižní oblasti, což znesnadňovalo bílým kontakty se zahraničím.¹⁹

Německá pomoc přišla v polovině února po přerušení jednání s Ruskem v Brestu Litevském. Německo vyslalo vojenské myslivce do Finska, což Mannerheim přivítal. Následovalo potvrzení intervence, kterou si finská vláda vyžádala.²⁰ Když se to Mannerheim dozvěděl, hrozil rezignací, což ale nakonec neudělal a pokračoval ve velení finské armády. Následně urychlil ofenzivní snahy a zahájil obléhání Tampere, které 5. dubna kapitulovalo před Bílými.²¹ Německá intervence se zpozdila o 14 dní od plánovaného termínu a první německé jednotky přistály v Hankoniemi až 3. dubna.²² Přesně o měsíc dříve byl uzavřen Brest-litevský mír, který požadoval okamžité evakuování ruských jednotek z Finska. To oficiálně ukončilo podporu Rudým ze strany bolševiků. Rusko přesto nadále, avšak ilegálně, podporovalo Rudé gardy.²³

Německá armáda 12. dubna 1918 obsadila Helsinky a velení Rudých se přesunulo do Vyborgu, který Němci následně obklíčili. Koncem dubna generál Mannerheim obsadil Vyborg a 15. května byla získána pevnost Ino. Rudé gardy byly poraženy a 16. května 1918 vstoupil Mannerheim vítězně do Helsinek. Na začátku května se také z Vaasy vrátila legitimní vláda.²⁴

Po občanské válce vyvstala otázka, jakou zvolit formu vlády. Jelikož převážná většina členů parlamentu byli monarchisté, bylo vybráno monarchistické zřízení. Do čela Finska se měl postavit příbuzný německého císaře, Fridrich Karel Hesenský, který se stal králem 9. října 1918. O měsíc později Německo podepsalo příměří, což mělo za následek oznámení Fridricha Karla, že se vzdává postavení finského krále. O dva dny později opustily poslední německé jednotky Helsinky.²⁵

Ještě v květnu 1918 se projevil rozkol mezi vládou a Mannerheimem, který navzdory žádostem, aby zůstal vrchním velitelem armády, rezignoval. Parlament si přál armádu vytvořenou podle německého vzoru a s německou pomocí. S tímto Mannerheim už za války nesouhlasil, a proto odstoupil a odcestoval do Stockholmu.²⁶ Zpět na finskou politickou scénu se vrátil v listopadu 1918. Jako soukromá osoba a později jako emisar

---

¹⁹ LAINOVÁ, Radka, *Občanská válka ve Finsku 1917–1918*. In: *Historický obzor* 6, 1995, 1, s. 9.

²⁰ GANZ, s. 85.

²¹ JACKSON, Hampden J., *German Intervention in Finland, 1918*. In: *The Slavonic and East European Review* 18, 1939, 52, s. 96.

²² JUSSILA, s. 119.

²³ UPTON, s. 414.

²⁴ LAINOVÁ, s. 10.

²⁵ JUSSILA, s. 121–125.

²⁶ MANNERHEIM, s. 156–157.

kabinetu jednal v Londýně a v Paříži s představiteli západních mocností, se kterými se také pokusil sblížit. Výsledkem bylo zavázání finské vlády o ustoupení od proněmeckého postoje. Dne 12. prosince rezignoval tehdejší regent Svinhufvud a jeho místo obsadil právě Mannerheim.²⁷ Následně byl rozpuštěn parlament a změnila se i vláda, aby se celý finský národ mohl podílet na vytváření ústavy. Parlamentní volby proběhly v březnu roku 1919 a výsledek jasně určil budoucí vývoj země. Finsko se stalo 17. července republikou. Poté proběhla volba prezidenta, jehož pravomoci silně převyšovaly mnohé monarchy, ale nebyly velké jako například ve Francii nebo Spojených státech. Prvním prezidentem byl zvolen Kaarlo Juho Ståhlberg. Poraženým kandidátem byl samotný Mannerheim, který nezískal dostatečnou podporu a po volbě se stáhl z politické scény.²⁸

Pokud jde o vztahy s Ruskem, tak ještě za Mannerheimova regentství obsadila finská armáda dvě východokarelské provincie a dobrovolníci operovali na rozsáhlém území ruské Karélie společně s Bílými proti Rudým. Vystala tedy otázka, zda má Finsko podpořit bělogvardějce v útoku na Petrohrad, ale prezident žádal podporu západních mocností, které váhaly a mezitím byla ofenziva Bílých poražena. Sám Lenin později potvrdil, že kdyby se do bojů zapojily baltské země včetně Finska, bolševici by v Petrohradu prohráli.²⁹

Dne 14. října 1920 byl po čtyřměsíčním jednání podepsán mír v Tartu. Finsko podle něj získalo nezamrzající přístav Petsamo a vzdalo se získaných území ve východokarelské oblasti. Zároveň mír anuloval smlouvu z Fredrikshamnu z roku 1809, podle které bylo Finsko součástí Ruské říše. Hranice byly platné až do roku 1940, kdy v souvislosti s Moskevskou mírovou smlouvou došlo k územním ústupkům ve prospěch Sovětského svazu.³⁰

1.2 Meziválečné období

1.2.1 Finská situace po vyhlášení samostatnosti

Občanská válka zanechala ve vzpomínkách Finů tvrdou ránu a prohloubila pomyslnou propast mezi dvěma hlavními ideologickými směry, pravicí (buržoazní strany) a levicí (komunisté a sociální demokracie). Hlavním dokladem nedůvěry bylo, že celá 20. léta byla protkána střídáním krátkodobých vlád, které nebyly ochotné ustoupit od vlastní vize

---

²⁷ JUSSILA, s. 125.

²⁸ JUTIKKALA, s. 235–236.

²⁹ Tamtéž, s. 235–237.

³⁰ *Tartu Peace Treaty Between RSFSR and Finland Signed*. In: Presidential Library [obline], [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://www.prlib.ru/en/history/619628>.

vedení státu. Zároveň čtyři prezidenti, kteří v období mezi válkami nastoupili do úřadu, nebyli zvoleni více než na jedno volební období, což také přispělo k politickým turbulencím.³¹

Pravice se potýkala hlavně se dvěma problémy, kterými byly občanské gardy a radikalizace na konci 20. let. Bývalé občanské gardy se etablovaly jako dobrovolná obranná síla bez vazeb na státní moc. Toho mohli využít aktivisté k protivládnímu jednání. K tomu ale nedošlo díky zavedení vyšší státní kontroly nad občanskými gardami.³² Pokud jde o radikalizaci pravice, tak ta se vystupňovala v souvislosti s Velkou hospodářskou krizí v listopadu 1929, kdy vzniklo hnutí Lapua. Název byl odvozen od stejnojmenného města, kde byla násilím rozehnána demonstrace 400 mladých dělníků.³³ Hnutí v roce 1930 požadovalo úplné zakázání komunismu, načež uspořádalo pochod do Helsinek. Zúčastnilo se ho na 12 000 lidí a vynutilo si změnu vlády.³⁴ Ta schválila zákon, kterým omezila činnost komunistické strany a získala pravomoci na potlačení protidemokratických tendencí. Na to v roce 1932 Lapua doplatila, když se pokusila provést státní převrat. Tehdejší prezident Svinhufvud využil tohoto zákona a hnutí potlačil. To se následně přettransformovalo na Lidovou vlasteneckou ligu, což byl ultranacionalistický orgán, který se v parlamentu netěšil velké podpoře.³⁵ Tento vývoj na přelomu 20. a 30. let lze přiřknout světové hospodářské krizi, která zasáhla téměř všechny státy světa a dala možnost rozvinutí extremistických stran nebo hnutí. Potom, co krize začala ustávat, je možné pozorovat návrat finské společnosti k důvěře v demokratický systém.

Pokud jde o komunisty, tak ti se po občanské válce rozštěpili na dva tábory. Na emigranty v Leningradu, kteří založili Komunistickou stranu Finska³⁶ a na Finskou socialistickou stranu práce, která vznikla v roce 1920.³⁷ O dva roky později se strana zúčastnila voleb a získala 27 z 200 křesel. Roku 1923 byl celý poslanecký klub obviněn z velezrady a strana byla zakázána. Komunisté se následných voleb zúčastnili pod názvem Volební sdružení socialistického dělnictva a drobných rolníků. Tento subjekt

---

³¹ MEINANDER, Henrik, *A History of Finland*, Oxford 2011, s. 157–158.

³² Tamtéž, s. 158.

³³ SINGLETON, Fred, *A Short History of Finland*, Cambridge 1989, s. 117.

³⁴ MEINANDER, *A History*, s. 160.

³⁵ SINGLETON, s. 118.

³⁶ JUTIKKALA, s. 239.

³⁷ SINGLETON, s. 115–116.

byl veřejností vnímán stejně, jako ilegální komunistická strana, a proto se nikdy nedostal na úroveň ostatních politických stran.³⁸

1.2.2 Hledání bezpečnosti

Představitelé nově vzniklé republiky si uvědomovali, že její nezávislost nemusí vydržet navždy. Z toho důvodu byly hledány cesty, jak Finsku zajistit bezpečnost. Tomu odpovídala zahraniční politika, která se snažila získat pomoc zvenčí. Uvažovalo se o smlouvách s pobaltskými zeměmi a Polskem. Tato snaha byla ale zavrhnuta, protože tyto státy by mohly zatáhnout Finsko do konfliktů, které by neřádily finské zájmy. Otázka německé pomoci nepřipadala v úvahu, protože tehdejší výmarský režim nemohl nabídnout žádnou ochranu, a navíc udržoval dobré vztahy se sovětským Ruskem. Co se týče Velké Británie, tak ta sice měla zájmy v Baltském moři, ale více se o tamní politiku nezajímala. Ostatní skandinávské země se stále držely politiky neutrality a nebylo tedy možné s nimi navázat významnější spolupráci na bázi vojenské pomoci. Z těchto důvodů zůstala Finsku jediná možná alternativa, jak získat garanci své bezpečnosti. Tím byla Společnost národů.³⁹

Finsko bylo členem (Společnosti národů) od roku 1920 a po neúspěšných pokusech hledání záruk své bezpečnosti, byla světová organizace vnímána jako nejlepší ochránce před potenciálním východním nebezpečím. To, jak moc Finové věřili v mezinárodní ochranu 55 zemí se ukázalo v roce 1926. Sovětský svaz tehdy nabídl svým sousedům pakt o neútočení, který byl Finskem odmítnut.⁴⁰ Ve 30. letech začala vzrůstat nedůvěra ve Společnost národů, která vyvrcholila v roce 1935, když Itálie zaútočila na Etiopii. Finsko se společně s dalšími členskými státy podílelo na sankcích proti agresorovi, ale bylo zklamáním, že se nepodařilo Itálii zastavit. Finsko pochopilo, že bezpečnostní záruky ze strany Společnosti národů nejsou spolehlivé a začalo přehodnocovat situaci.⁴¹

V prosinci 1935 finský ministr zahraničí oznámil těsnější spolupráci mezi severskými zeměmi a proklamoval zachování neutrality v severní Evropě.⁴² Cestu spolupráce se skandinávskými sousedy prosazoval Carl Gustav Mannerheim už od roku 1931, kdy se stal předsedou výboru pro obranu. Konkrétně chtěl zavést vojenské

---

³⁸ JUTIKKALA, s. 239–240.

³⁹ VEHVILÄINEN, s. 14–15.

⁴⁰ JUTIKKALA, s. 247–248.

⁴¹ VEHVILÄINEN, s. 17.

⁴² The New York Times, 7.12. 1935, s. 10.

spojenectví se Švédskem, o kterém byl přesvědčen, že se na něj může spolehnout v případě války se SSSR. Stejně tak švédští politici věděli, že je důležitá podpora Finska v případě konfliktu a udržení jeho nezávislosti. Žádný z politiků se ale k vojenské podpoře nezavázal. Navíc se Švédsko v polovině 30. let více obávalo Německa než Sovětského svazu a nebylo ochotno se vzdát své neutrality.⁴³ Finské naděje na vojenskou spolupráci se západním sousedem vyhasly na valném shromáždění Společnosti národů roku 1936, kde švédský zástupce prohlásil, že jeho vláda není ochotna uzavírat žádné smlouvy, a to ani na regionální úrovni.⁴⁴

Nový impuls ke spolupráci Finska a Švédska dal v listopadu 1938 nově jmenovaný ministr zahraničí Eljas Erkkö, který byl silným zastáncem severské neutrality, a hlavně vojenské spolupráce se Švédskem. Tomu odpovídal jeho první politický krok, kterým bylo jednání o Alandských ostrovech. Tyto ostrovy tvoří přirozený most mezi Finskem a Švédskem a zároveň mají významnou strategickou polohu, jelikož je díky nim možné kontrolovat vstup do Finského i Botnického zálivu. Z těchto důvodů byly Alandy roku 1921 neutralizovány a demilitarizovány. Nyní měly být v rámci bezpečnosti opevněny, což by ale mělo za následek porušení mezinárodních smluv. Proto byl v lednu 1939 vytvořen návrh dohody mezi Finskem a Švédskem. Smlouvu měly podepsat všechny státy, které se podílely na demilitarizaci Aland roku 1921, tedy včetně SSSR. Moskva 31. května oznámila, že opevnění na Alandách by mohla být použita proti Sovětskému svazu. Následujícího dne Švédsko stáhlo návrh z parlamentu, čímž byl projekt ukončen. Sovětský svaz se obával, že v případě války by Německo získalo od Finska již hotová opevnění, díky kterým by mělo převahu ve Finském zálivu.⁴⁵

Finsko se po celé meziválečné období snažilo získat vojenskou podporu pro případ konfliktu se sovětským Ruskem, ale nakonec zůstalo v podstatě v mezinárodní izolaci. Skandinávské státy se striktně držely své neutrality a Společnost národů se projevila jako nespolehlivá a neúčinná. Není tedy překvapivé, že se Finsko později obrátilo s žádostí o pomoc na nacistické Německo.

1.2.3 Vztahy se Sovětským svazem

Finsko-sovětské vztahy ve 20. letech 20. století by bylo možné popsat jako napjatý a vzájemně nepřátelský. Pro východní mocnost nebylo hrozbou Finsko jako takové, ale

---

⁴³ VEHVILÄINEN, s. 18.

⁴⁴ MANNERHEIM, s. 222.

⁴⁵ VEHVILÄINEN, s. 24–27.

to, že jiná nepřátelská země by mohla využít finské území jako odrazový můstek pro útok na Sovětský svaz. Takové podezření bylo odůvodněné, protože roku 1918 německé jednotky podpořily Finy ve válce za nezávislost. Sověti proto měli podezření, že by se to mohlo opakovat. Stejně tak se Finsko obávalo možného narušení hranic ze strany SSSR.⁴⁶

První zlepšení vztahů mezi Finskem a Sovětským svazem nastalo roku 1926. Moskvou nabídl Finsku smlouvu o neútočení, která ale byla Finy odmítnuta.⁴⁷ Pakt o neútočení byl Finům znovu nabídnut v roce 1932, kdy byl již přijat a následně roku 1934 obnoven na deset let.⁴⁸ Pohled na Sovětský svaz se změnil především z důvodu posíleného postavení SSSR po Velké hospodářské krizi.⁴⁹

V lednu 1933 došlo ke změně rovnováhy sil v Evropě nástupem Adolfa Hitlera k moci, jehož politika byla silně antikomunistická, což se projevilo v otevřeném nepřátelství mezi SSSR a Německem. Sovětská vláda se obávala německé expanze na východ, a proto přehodnotila směr zahraniční politiky a obrátila se na Francii. V roce 1934 se dohodly na ustanovení tzv. Východního paktu – dohody o vzájemné pomoci v souladu se Společností národů, jehož členy se měly stát hraniční státy, tedy Finsko, pobaltské státy (Estonsko, Lotyšsko, Litva), Polsko, Československo a Sovětský svaz. Cílem mělo být zamezit Německu získat si převahu ve východní Evropě. Pakt nevznikl z důvodu odmítnutí Finska, Estonska a Lotyšska. Tyto tři státy měly obavy z toho, že by se v případě války, Sovětský svaz odvolal na Východní pakt a obsadil zmíněná území. Následně by nebylo v moci těchto malých států přimět Sověty k odchodu.⁵⁰

V roce 1935 podepsalo Německo s Velkou Británií dohodu o námořním zbrojení. Tím se cítil ohrožený Sovětský svaz, který se domníval, že Němci získají převahu v Baltském moři. V důsledku toho se Sověti začali ještě více zajímat o Finský záliv a označili za možné nepřátele Německo, Polsko, Finsko a Japonsko. V následujících letech hledala Moskva jakékoliv známky spolupráce mezi Německem a Finskem. Zároveň byl vypracován plán, že v případě vypuknutí války se boje přesunou na finské území. V konečném důsledku bylo ohroženo neutrální postavení Finska.⁵¹

Roku 1936 se ministrem zahraničí stal Rudolf Holsti, který o rok později vycestoval do Moskvy za účelem odstranění obav Sovětského svazu ve věci případného

---

⁴⁶ VEHVILÄINEN, s. 14.

⁴⁷ JUTIKKALA, s. 248.

⁴⁸ WUORINEN, John H., *Finland and World War II 1939–1944*, New York 2015, s. 55.

⁴⁹ JUTIKKALA, s. 248.

⁵⁰ VEHVILÄINEN, s. 16–17.

⁵¹ Tamtéž, s. 18–19.

finsko-německého spojení. Finsko prohlásilo, že zůstává loajální ke skandinávskému neutrálnímu bloku a Společnosti národů. Současně dalo na vědomí, že jakýkoliv zásah na svém území bude považovat za nepřátelský akt.⁵²

Následoval zhruba rok relativně dobrých vztahů mezi Finskem a Sovětským svazem. Tyto dobré vztahy byly ale narušeny 1. dubna 1938 vydáním sovětského memoranda, které tvrdilo, že: „*Finská vláda není proněmecká, ale spíše si přeje zlepšit vztahy se SSSR a přiklání se ke Skandinávii a neutralitě. Nebyla však schopna odolat tlaku Němců ani vlastních fašistických živlů.*“⁵³ Toto memorandum proklamovalo nutnost uzavřít s Finskem smlouvu o vzájemné pomoci, což by poskytlo Sovětskému svazu záruky vojenské povahy. Tuto politiku lze také doložit na misi sovětského diplomata Borise Jarceva, který v polovině dubna mluvil s Holstim a vysvětlil mu, že Německo má v úmyslu zaútočit na Sovětský svaz přes Finsko. Pokud by Němci postupovali bez odporu, sovětská armáda by postoupila, co nejdále do finského území. V případě odporu ze strany Finů vůči Německu, by sovětská vláda poskytla ekonomickou a vojenskou pomoc a zavázala by se stáhnout své síly, jakmile bude válka ukončena. Finové v reakci na memorandum pouze písemně souhlasili, že nedovolí žádné cizí mocnosti zaútočit na SSSR přes finské území.⁵⁴

V květnu 1939 došlo v Sovětském svazu ke změně ministra zahraničí. Maxima Maximoviče Litvinova nahradil Vjačeslav Michajlovič Molotov, čímž se docílilo možnosti navázat hlubší styky s Německem. Dne 14. srpna poslal šéf německé diplomacie Joachim von Ribbentrop telegram Molotovovi, kterým mu sdělil, že „...*jsou dány všechny předpoklady pro historický zvrát v německo-sovětské politice.*“⁵⁵ Tento zvrát nastal 23. srpna 1939, kdy byla podepsána sovětsko-německá smlouva, známá jako pakt Ribbentrop-Molotov. Byl uzavřen na deset let a předpokládalo se jeho automatické prodloužení. Smlouva obsahovala tajný dodatečný protokol o rozdělení sféry vlivu. Nové uspořádání mělo spočívat na hranicích států Finska, Estonska, Lotyšska a Litvy. Finové přijali smlouvu příznivě z důvodu tradičního přátelství s Německem, které jim pomohlo získat samostatnost. O tajném dodatku paktu Ribbentrop-Molotov, kterým Finsko spadalo do sféry vlivu Sovětského svazu, neměla finská vláda pochopitelně žádné informace.⁵⁶

---

⁵² WUORINEN, *Finland and World War II*, s. 56–57.

⁵³ VEHVILÄINEN, s. 23.

⁵⁴ Tamtéž, s. 23–24.

⁵⁵ RICHTER, Karel, *Hranice placená krví: sovětsko-finské války*, Praha 2006, s. 35.

⁵⁶ Tamtéž, s. 31–40.

Dne 1. září 1939 zaútočilo Německo na Polsko a podle paktu Ribbentrop-Molotov zahájil Sovětský svaz 17. září taktéž nepřátelské akce proti Polsku. Moskva měla samozřejmě zájem i na Pobaltských státech, na kterých si vynutila podepsání dohody o vzájemné pomoci s tím, že Sověti mohou využívat tammích přístavů a některých letišť. Po podepsání těchto smluv začala Moskva vznášet další požadavky, které došly do bodu, kdy byly pobaltské státy okupovány Rudou armádou.⁵⁷

Po vyřešení pobaltské otázky se pozornost Moskvy začala soustředit na Finsko. Dne 5. října 1939 informovali Sověti Finsko, že si přejí obnovit politické rozhovory o důležitých bezpečnostních otázkách. Tento návrh Finové akceptovali. Delegaci vedl Juho Kusti Paasikivi, tehdejší vyslanec ve Stockholmu. Byl pověřen držet se aktuální finské politiky, tedy neutrality, a měl výslovně zakázáno diskutovat o územních ústupcích, kromě několika bezvýznamných ostrůvků ve Finském zálivu.⁵⁸ Vzhledem k obavám z potenciální sovětské agrese se současně s přípravou odjezdu delegace připravovala i finská armáda. Přesunula se do pohraničí, které bylo evakuováno a 14. října byla zahájena všeobecná mobilizace. Finský národ už jen čekal, co se bude dít.⁵⁹

Moskevské jednání bylo zahájeno 12. října 1939. Účastnil se jej i Josif Vissarionovič Stalin.⁶⁰ Sověti chtěli vyřešit především dvě otázky. Zajištění bezpečnosti Leningradu a ujištění se o přátelských vztazích Finska vůči Sovětskému svazu. Sověti požadovali například: posunutí hranic v karelské oblasti, která byla vzdálena jen 32 km od Leningradu na sever a severozápad, pronájem přístavu Hanko na 30 let a postoupení dalších území Sovětskému svazu o rozloze 2 761 km² (jednalo se především o ostrovy ve finském zálivu).⁶¹

Delegace se znovu sešla 14. října, kdy již bylo zřejmé, že Finsko tyto podmínky nikdy nepřijme. Finská delegace navštívila Moskvu ještě dvakrát, přesto nebylo kompromis nalezen. Finsko odmítalo tak rozsáhlé ústupky, především pronájem poloostrova Hanko, a i když Stalin navrhl místo toho jiné ostrovy ve Finském zálivu, Finové to odmítli. Dne 9. listopadu se delegace naposledy setkala se sovětskými představiteli a jelikož Paasikivi neměl co nabídnout a jakékoliv Stalinovy návrhy nemohl

---

⁵⁷ MANNERHEIM, s. 245–247.

⁵⁸ ANDERSON, Albin T., *Origins of the Winter War: A Study of Russo-Finnish Diplomacy*. In: *World Politics* 6, 1954, 2, s. 177–178.

⁵⁹ MANNERHEIM, s. 247–248.

⁶⁰ ANDERSON, s. 178.

⁶¹ Ministry for Foreign Affairs of Finland, *The development of Finnish-Soviet relations during the autumn 1939, Stalin a Molotov Paasikivimu 14.10. 1939.*

komentovat, byla schůze po hodině ukončena. Sověti se odmlčeli a bylo zřejmé, že další jednání byla z jejich strany ukončena. Sami Finové nevyvíjeli vlastní iniciativu a delegace se 15. listopadu 1939 vrátila domů, čímž mise v Moskvě skončila.⁶²

Stalinův pokus o smírnou dohodu s Finskem nevyšel a jedinou možností, jak získat požadovaná území na zabezpečení Finského zálivu a Leningradu, byl vojenský zásah s následným dosazením socialistické vlády. To ale nebylo tak jednoduché, protože existovala smlouva o neútočení z roku 1932. Z toho důvodu Sověti hledali způsob, jak se z této dohody vyvázat. To vyústilo 26. listopadu 1939 ve zinscenování útoku vypálením sedmi dělostřeleckých střel na karelské šíji u pohraničního městečka Mainila.⁶³ Ještě téhož dne předal Molotov nótu finskému vyslanci Yrjö Koskinenovi, v níž tvrdil, že při finské útoky na Rudou armádu zemřelo několik sovětských vojáků. Oznámil, že jeho vláda nemá v úmyslu incident zveličovat, ale je nutné, v rámci bezprostředního ohrožení Leningradu, aby byly finské jednotky staženy 20–25 km od hranic. Tím by se zabránilo opakování incidentu.⁶⁴ Finská odpověď přišla dalšího dne s tím, že podle jejich předběžného šetření bylo zjištěno, že střelba přišla ze sovětského území. Nato finská vláda přednesla návrh, aby obě strany stáhly své jednotky od hranic a bylo zahájeno vyšetřování dle mezinárodních zásad, ustanovené ve smlouvě o neútočení z roku 1932.⁶⁵ O tom, jak zareagovala sovětská vláda vypovídá rozhlasový projev Molotova z 29. listopadu 1939, ve kterém zdůrazňoval snahu Sovětského svazu o sbližování s Finskem, a naopak označil finskou delegaci a vládu za neochotnou ke kompromisu. Navíc v rámci hrozícího nebezpečí oznámil, že se Sovětský svaz již necítí vázaný dohodou z roku 1932 a tedy ji vypovídá. Současně ukončil diplomatické styky s Finskem. Také ale zdůraznil, že sovětská politika není namířena proti finskému lidu, ale proti vládě a věří, že následné kroky budou finským lidem podpořeny. V neposlední řadě bylo zdůrazněno, že to byli právě Sověti, kteří dopomohli Finsku získat samostatnost.⁶⁶ Rozhlasový projev měl udávat důvody, které ospravedlňovaly následnou agresi a měl svalit vinu na Finskou stranu za vyprovokování konfliktu. Tím se Moskva zbavila pochybností, a pokud existovala nějaká nejistota v armádě, tak byla zažehnána armádním velitelem 2. stupně Kirillem Afanasjevičem Měreckovovem, který po zopakování

---

⁶² ANDERSON, s. 179–185.

⁶³ DYKE, Carl Van, *Zimní válka: sovětská invaze do Finska 1939–1940*, Brno 2007, s. 48–53.

⁶⁴ Ministry for Foreign Affairs of Finland, The development of Finnish-Soviet relations during the autumn 1939, Molotov Koskinenovi 26.11. 1939.

⁶⁵ DYKE, s. 53.

⁶⁶ The weekly newspaper "Moscow News", 4.12. 1939.

několika pasáži z Molotovova projevu řekl svým podřízeným, „...*aby překročili hranice a úplně zničili finskou armádu.*“⁶⁷ Svými výroky dal hrozící válce charakter preventivní války, jaká byla Sovětským svazem vedena o dva měsíce dříve v Polsku.⁶⁸

---

⁶⁷ DYKE, s. 57.

⁶⁸ Tamtéž, s. 56–57.

1.3 Zimní a Pokračovací válka

1.3.1 Zimní válka

Dne 30. listopadu 1939 v 00:45 hodin Sovětský svaz zaútočil bez vyhlášení války na Finsko, čímž začala finsko-sovětská válka, též známá jako Zimní válka. Samotný sovětský útok započal v osm hodin ráno silnou dělostřeleckou palbou po celé hranici, následován útokem pěchoty.⁶⁹ Celý konflikt je možné rozdělit do tří fází, označené jako počáteční ofenziva, stagnace a závěrečná ofenziva.

Prvotní sovětský postup, tedy počáteční ofenziva, trval čtrnáct dní, než byl finskou obranou zastaven.⁷⁰ Taktika Rudé armády byla orientována na rychlý průlom finské obrany s cílem nenechat se zavléct do zdlouhavých bojů a dostat se nepříteli do týlu. To ale nebylo tak snadné, protože sovětská armáda byla zpomalována vlivem nastražených min, nástrah a večerních útoků malých finských jednotek. To mělo za následek postup Sovětů přes den, ale následný ústup večer.⁷¹ Taktika Finů spočívala v počátečním boji, chvíli váhání a ústupu od hranic jak na Karelské šíji, tak severně od Ladožského jezera. Jelikož Finové nebyli dostatečně početní, téměř okamžitě přešli na partyzánský způsob boje. Obránci měli vynikající orientační smysl, v teplotách k mínus padesáti stupňům celsia se cítili „jako doma“ a věděli za co a proč bojují.⁷² Protože bylo jasné, že v přímém útoku nemají finští obránci proti Sovětům šanci, začali používat taktiku zvanou motti. Ta spočívala v obklíčení sovětských jednotek a jejich rozdělení na menší skupinky, které byly následně kompletně obklíčeny a systematicky likvidovány.⁷³

Následující čtyři až pět týdnů probíhala fáze stagnace, kdy byly některé sovětské divize obklíčeny a izolovány v rozsáhlých lesních oblastech. Jednou z nejznámějších bitev Zimní války byla bitva u Suomussalmi, kde obránci roztržili dvě sovětské divize.⁷⁴ Boje v této oblasti začaly taktéž 30. listopadu 1939 a Finové se museli 7. prosince stáhnout. O den dříve, tedy na den nezávislosti, sami vypálili vesnici Suomussalmi, aby z ní Sověti nezískali žádné zásoby ani úkryt. Jelikož byla situace kritická, velení sem přesunulo jeden pěší pluk, který společně s již bránícími Finy utvořil brigádu. Cílem bylo porazit nepřítele, který postoupil do vesnice. Finský útok začal 11. prosince a sovětská

---

⁶⁹ PAANANEN, Eloise, *Zimní válka: sovětský útok na Finsko 1939-1940*, Brno 1996, s. 30–33.

⁷⁰ MEINANDER, *A History*, s. 174.

⁷¹ RICHTER, s. 176–181.

⁷² PAANANEN, s. 33.

⁷³ BURIAN, Tomáš, *Strategie a taktika v Zimní válce* [online]. Brno, 2021 [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/xyuv5/Bakalarska_prace_-_Strategie_a_taktika_v_Zimni_valce.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, fakulta sociálních studií, katedra politologie. Mgr. Jakub Šedo, Ph.D.

⁷⁴ MEINANDER, *A History*, s. 174.

163. divize byla zaměstnávána v Suomussalmi až do 28. prosince, kdy byl proveden závěrečný finský útok, který Sověty vyhnal. Zmíněná 163. divize již nebyla schopna dalšího nasazení. Mezitím postupovala 44. divize Rudé armády z jihu směrem ke zmíněné vesnici. Finové, využívající taktiku motti, v rozhodujících dnech od 4 do 7. ledna 1940 rozdrtili sovětské jednotky, čímž skončila bitva o Suomussalmi.⁷⁵

Největší boje se uskutečnily v oblasti Karelské šíje. Zde byl ve 20. a 30. letech 20. století vybudován systém opevnění, který se táhl od Finského zálivu až k Ladožskému jezeru. Tyto obranné pozice získaly označení jako Mannerheimova linie.⁷⁶ Finům se zde podařilo zastavit prvotní sovětský útok a díky propagandě Sovětského svazu se Mannerheimova linie stala přečeňovaným úkazem finsko-sovětské války. Obranná linie byla často Sovětským svazem přirovnávána k francouzské Maginotově linie. Je ale nutné poukázat na fakt, že Mannerheimova linie nebyla ani zdaleka tak rozsáhlá, jako zmíněná Maginotova linie. Moskva záměrně zveličovala její význam, protože se obávala, že by mohla být poškozena pověst sovětské armády. Obranná postavení však měla svůj důležitý význam. Jednotlivé pozice byly vystavěny tak, aby bylo co nejefektivněji využíváno tamního terénu. Současně kolem Mannerheimovy linie vznikaly různé mýty, jako například, že jsou všechny bunkry propojeny podzemními chodbami, což ale nebyla pravda. Finové nicméně dokázali využít tyto pozice dostatečně efektivně, aby zadrželi sovětskou armádu. Jelikož finští vojáci byli zakopáni v opevněních a čekali na sovětský útok, mohou tyto bitvy mnohdy připomínat střety první světové války.⁷⁷

Během prvního měsíce se ze sovětského bleskového útoku s cílem obsadit Finsko, stala v podstatě poziciční válka. Stalin si uvědomoval, že by nebylo moudré vést vleklou válku, která by navíc mohla ještě eskalovat.⁷⁸ Proto opustil svůj záměr Finsko kompletně obsadit. Jeho novým cílem bylo dotlačit finskou vládu k přistoupení na sovětské mírové podmínky.⁷⁹ Z toho důvodu převzal velení armádní velitel 1. stupně Semjon Konstantinovič Timošenko, který byl zastáncem tvrdého čelního úderu s masivní palebnou podporou.⁸⁰

---

⁷⁵ *Battles in Suomussalmi 30 November 1939–7 January 1940*. In: Via Karelia [online], [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://viakarelia.fi/en/themes/military-history/winter-war-30-november-1939-13-march-1940/battles-in-suomussalmi-30-november-1939-7-january-1940/>.

⁷⁶ IRINCHEEV, Bair, *THE MANNERHEIM LINE 1920–39*, Oxford 2009, s. 4.

⁷⁷ Tamtéž, s. 59–61.

⁷⁸ Dyke, s. 143–144.

⁷⁹ MEINANDER, *A History*, s. 175.

⁸⁰ Dyke, s. 144–145.

Sovětská závěrečná ofenziva, nazývaná též Timošenkova, se uskutečnila v oblasti vsi Summa v západní části Karelské šíje. Dne 1. února 1940 bylo zahájeno masivní kobercové bombardování finského týlu, které předznamenalo sovětský útok. Ten byl zahájen 6. února a již 14. února se Mannerheim rozhodl stáhnout jednotky o 3–15 km.⁸¹

S ohledem na situaci, která byla pro Finy neudržitelná, se vláda rozhodla přijmout sovětské podmínky z listopadu 1939 jako základ jednání o míru a navrhla status quo. Sověti odmítli příměří, ale oznámili, že jsou připraveni jednat v Moskvě. Jednání bylo zahájeno 8. března 1940. Jelikož Sověti přišli s dodatečnými požadavky, byly podmínky zcela nepřiměřené.⁸² Jako příklad je možno uvést, že Finská republika musela podstoupit Sovětskému svazu celou Karelskou šíji, západní a severní břeh Ladožského jezera, oblast Salla a některé ostrovy ve Finské zálivu, či pronajmout Rusku poloostrov Hanko a přilehlé vody na 30 let.⁸³ Mírová smlouva byla podepsána 13. března 1940 v Moskvě a je známá jako Moskevský mír, který donutil Finy přijmout zmíněné požadavky, s čímž se Stalin spokojil.⁸⁴ Finové válku sice prohráli, ale udrželi si nezávislost.

1.3.2 Pokračovací válka

Finsko si po Zimní válce udrželo nezávislost, ale klidu se nedočkal. Jelikož Německo v čele s Hitlerem v průběhu dubna 1940 obsadilo Dánsko a Norsko, dostala se finská republika do ještě větší zahraničněpolitické izolace. I přes to, že se Finsko uchýlilo k dalším obranným opatřením, nebyla finská armáda stále dostatečně připravená. Jediná pomoc, která se nabízela, byla z Německa. Finští představitelé s ním zahájili rozhovory a v únoru následujícího roku se finská zahraniční politika přiklonila na stranu Německa, ale k oficiálnímu politickému kontaktu došlo až na konci května. Následně docházelo k masivním přesunům německých vojáků do finského Laponska a sami Finové se připravovali k obraně hranic. Poté Německo vyhlásilo válku Sovětskému svazu a 25. června 1941 finský parlament vyhlásil válečný stav mezi Finskem a SSSR.⁸⁵

Ve stejný den zahájilo letectvo Rudé armády bombardování měst Kerimaki, Turku, Porvoo a dalších. O dva dny později přešla finská armáda o síle 400 000 mužů podpořených 60 000 německými vojáky do protiútoků. V srpnu 1941 se finským

---

⁸¹ PAANANEN, s. 133–138.

⁸² WUORINEN, *Finland and World War II*, s. 110–114.

⁸³ *The Treaty of Peace between The Republic of Finland and The Union of Soviet Socialist Republics*. In: Heninen [online], [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: http://heninen.net/sopimus/1940_e.htm.

⁸⁴ JUTIKKALA, s. 254–255.

⁸⁵ Tamtéž, s. 255–258.

jednotkám podařilo překonat hranice existující před Zimní válkou, což vyvolalo odpor západních mocností, které neviděli ve finských operacích obranné cíle, jak to bylo Finy prezentováno. Finsko totiž tvrdilo, že Pokračovací válka je jen další fází Zimní války. Toto tvrzení podpořil i fakt, že se Finové odmítli zúčastnit obléhání Leningradu a Murmanské železnice, na které Hitler naléhal.⁸⁶ Od prosince 1941 do roku 1944 Finové nadále žádné významné válečné operace nepodnikli.⁸⁷

S vývojem druhé světové války a blížící se porážkou Německa v roce 1944 se i finské pozice začaly hroutit a ve výsledku skončila Pokračovací válka stejně jako válka Zimní. Sověti v červnu 1944 dobyli Karelskou šíji a donutili Finy podepsat příměří. Jednou z podmínek míru se Sověty bylo vyhnání 200 000 německých vojáků, kteří se nacházeli v Laponsku. Proto mezi lety 1944–1945 proběhla tzv. Laponská válka mezi Finskem a Německem.⁸⁸

Finsko tak bylo jedním z národů zapojených do druhé světové války, který bojoval jak se Sovětským svazem, tak s Německem. Taktéž to byl jediný evropský stát, který sousedil se Sovětským svazem a ponechal si demokratické zřízení západního typu. Nabízí se otázka, proč Sověti nezabrali Finsko a neudělali z něj jeden ze svých satelitů, jak se tomu stalo například v Pobaltských státech. Keith Olson zmiňuje ve své studii dva možné důvody. Stalin se buď obával reakce Západu nebo mu finská historie poskytla dostatečnou lekci na to, aby se o to ani nepokoušel. Britský historik Paul Winterton nicméně poznamenal, že: „*Rusové se naučili, že Finové jsou nestravitelný národ, ale [Rusové] také vědí, že nemusí spolknout Finsko, aby dostali to, co potřebují.*“⁸⁹

---

⁸⁶ OLSON, Keith W., *Between East and West*. In: *The Wilson Quarterly* 10, 1986, 4, s. 56–58.

⁸⁷ JUTIKKALA, s. 258.

⁸⁸ OLSON, s. 57–58

⁸⁹ Tamtéž, s. 58.

2 Mezinárodní vztahy v Zimní válce

Jakmile vypukla Zimní válka, finská vláda oficiálně požádala Společnost národů, aby byla projednána opatření, která by vedla k ukončení sovětské invaze. Finsko počítalo s tím, že dojde k urovnání konfliktu zprostředkováním Společnosti národů. Evropské státy vedené Velkou Británií si nechtěly příliš poškodit vztahy se Sovětským svazem, a proto se obrátily na vlády Jižní Ameriky vedené Argentinou. Ty požadovaly okamžité vyloučení SSSR ze Společnosti národů. Velká Británie a Francie takový krok samozřejmě neschvalovala a určitě by ho sami neiniciovaly, ale aby udělaly dobrý dojem na neutrální státy, rozhodly se s vyloučením souhlasit. Společnost národů odsoudila sovětskou agresi a byla přijata rezoluce, která 14. prosince roku 1939 vyloučila Sovětský svaz ze Společnosti národů. V rozhodnutí bylo zároveň doporučeno, aby členské státy poskytly Finsku materiální a humanitární pomoc, kterou země potřebovala. Vyloučení SSSR ze Společnosti národů bylo každopádně posledním významným krokem, který organizace udělala, než upadla v zapomnění.⁹⁰

2.1 Velká Británie

Po podepsání paktu Ribbentrop-Molotov mezi Sovětským svazem a Německem, se Velká Británie začala více zajímat o budoucí plány Sovětského svazu. Zájem Velké Británie o Finsko vyvolalo memorandum Laurence Colliera,⁹¹ které varovalo před hrozícím tlakem Sovětů na Finsko. V memorandu bylo zmíněno, že Velká Británie by měla v současné situaci myslet hlavně na vlastní zájmy. Collier současně zmiňoval relativně dobrý stav finské armády a vyzdvihoval její odhodlání bránit svou nezávislost a neutralitu. Memorandum bylo předáno Edwardu Woodovi, prvnímu hraběti z Halifaxu, který byl v době zahájení Zimní války zaměstnán jinými záležitostmi a finskou otázkou se tedy nezabýval. 5. října 1939 vzrostl britský zájem o finsko-sovětské vztahy v důsledku pozvání Finů do Moskvy k projednání politických otázek. Následovala snaha zjistit, v jakém stavu se Finská republika nacházela. O tom Velkou Británii informoval britský vyslanec, Thomase Snow. Podle něj byla finská armáda malá, nemoderní a se špatným velením. Finská města byla zranitelná případnými leteckými útoky a přirozené vodní překážky již zamrzaly. Navíc se Snow domníval, že nelze očekávat pomoc ze strany Švédska, které prý bylo vždy připraveno svého východního souseda obětovat. Snowův

---

⁹⁰ VEHVILAINEN, s. 49.

⁹¹ Vedoucí oddělení pro severské země v rámci ministerstva zahraničí.

posudek byl silně pesimistický a v závěru zmínil, že pokud bude Finsko ponecháno vlastnímu osudu, výsledek pro něj bude katastrofický. Proti tomu se ohradil Collier, který viděl ve finské armádě značný potenciál.⁹²

Dne 13. října 1939 prezentoval Ivan Maisky, sovětský velvyslanec ve Velké Británii záměry Moskvy, která prý prosazovala politiku izolacionismu. Pro Sovětský svaz bylo nutné zajištění strategických hranic. Týkalo se to především některých ostrovů ve Finském zálivu. Sám Halifax v soukromé korespondenci připustil, že obavy Sovětského svazu, pokud jde o Finský záliv, byly oprávněné. Domníval se však, že Stalin bude vést politiku tak, aby povzbudil pokračování války a mohl hledat slabá místa v Evropě, které by pak Sovětský svaz pravděpodobně obsadil.⁹³

Dne 21. října 1939 dorazil do ministerstva zahraničí telegram od Snowa, ve kterém bylo vysvětleno, co dělat v případě napadení Finska Sověty. V telegramu bylo naznačeno, že by se Moskva pravděpodobně nespokojila pouze s Finskem, ale vytvářela by tlak směrem k norskému pobřeží. V případě sovětské agrese doporučoval, aby byl formálně vyhlášen válečný stav mezi SSSR a Velkou Británií. Ve výsledku neměl telegram velkou podporu, protože podobná politika by mohla vyústit ve spojení Sovětského svazu a Německa. Collier navíc zmínil, že to, co Sověti udělají s Finskem, je pro Velkou Británii stejné jako to, co udělali s Polskem. Poté byla možnost potenciální války SSSR a Velké Británie dána k přezkoumání náčelníkům štábu. Ti dokončili svůj rozbor 31. října a jejich závěr byl jednoznačný. „Podle našeho názoru my a Francie v současnosti nejsme v pozici, abychom přebírali další břemena, a proto z vojenského hlediska nemůžeme doporučit, abychom Rusku vyhlásili válku.“⁹⁴ Do války by se Velká Británie mohla zapojit pouze tehdy, pokud by došlo k intervenci ze strany Spojených států amerických. Je nutno podotknout, že tato varianta byla nepravděpodobná, protože Spojené státy ještě ani nebyly součástí druhé světové války. Může se zdát, že postoj náčelníků štábu byl vůči Finsku apatický, ale ti se snažili vyhnout jakémukoliv sblížení Sovětského svazu a Německa. Zároveň se obávali, že by mohly být ohroženy britské zájmy na Blízkém východě.⁹⁵ Dokonce i ministr admirality Winston Churchill byl toho názoru, že by Finové měli souhlasit s ústupky vůči Sovětskému svazu. Dne 16. října řekl

---

⁹² DOERR, Paul W., 'Frigid but Unprovocative': British Policy towards the USSR from the Nazi-Soviet Pact to the Winter War, 1939. In: Journal of Contemporary History 36, 2001, 3, s. 426–431.

⁹³ BARCLAY, Glen St. J., *Diversion in the East: The Western Allies, Scandinavia, and Russia, November 1939–April 1940*. In: The Historian 41, 1979, 3, s. 483–486.

⁹⁴ DOERR, s. 435.

⁹⁵ Tamtéž, s. 433–435.

svým kolegům v kabinetu: „*Nepochybně se Sovětskému svazu zdálo rozumné využít současnou situaci k získání části území, které Rusko ztratilo v důsledku poslední války [...] V našem zájmu bylo, aby SSSR zvýšil svou sílu v Baltském moři, a tím omezil riziko německé nadvlády v této oblasti. Z tohoto důvodu by byla chyba, kdybychom Finy bránili v ústupcích vůči SSSR.*“⁹⁶

Současně v Británii existovalo všeobecné paradigma, že Sověti nejsou vojensky připraveni zaútočit na Finsko. To ještě zdůraznilo vyjádření jednoho švédského plukovníka, který se zmínil, že Sověti nemají jednotky vycvičené pro zimní operace. Pokud by zaútočili, předpokládal, že by své pozice Finsko udrželo několik měsíců. Navíc zdůraznil, že sovětské jednotky jsou nedisciplinované a nevhodně vybavené. V rozporu s tímto tvrzením byla zpráva od britského vojenského atašé v Moskvě, plukovníka Roye Charlese Firebrace. Plukovník ve zprávě tvrdil, že i když se Rudá armáda nevyrovná francouzské, německé, nebo britské, tak má dostatečnou sílu na to, aby pohltila menší sousední státy, jako bylo například Finsko. I přesto převládal v polovině listopadu roku 1939 značný optimismus.⁹⁷

Vystřízlivění nastalo dne 30. listopadu 1939, když Sovětský svaz zaútočil na Finsko. Tento akt agrese aktivizoval britskou veřejnost, která vyjadřovala Finům silné sympatie. Tlak britské veřejnosti byl tak silný, že britská vláda musela přehodnotit možnost odeslání materiální pomoci Finsku.⁹⁸ Dne 4. prosince se britský válečný kabinet rozhodl prodat Finsku 20 stíhaček Gloster Gladiator.⁹⁹ Dalším zlomovým bodem v britské politice vůči Finsku byl 8. prosinec, kdy se začala hroutit sovětská strategie a Finové se naproti očekávání úspěšně bránili. Začaly se objevovat názory, že by mělo být proti Sovětskému svazu vojensky zakročeno. Například britský ministr vnitra sir Samuel Hoare naznačil, že by se měl v Sovětském svazu vyvolat chaos, který by následně vedl k odstranění Stalina. Kdyby se tak stalo, pravděpodobně by se časem zhroutilo i Německo.¹⁰⁰

Dne 22. prosince 1939 byly válečnému kabinetu předloženy tři návrhy možných opatření, jak postupovat vůči sovětské agresi ve Finsku. Churchill už od 16. prosince navrhoval zaminování norských vod. Pokud by Německo reagovalo, jako že jedná

---

⁹⁶ KITCHEN, Martin, *Winston Churchill and the Soviet Union during the Second World War*. In: *The Historical Journal* 30, 1987, 2, s. 416.

⁹⁷ DOERR, s. 436.

⁹⁸ KITCHEN, s. 416.

⁹⁹ VEHVILAINEN, s. 56.

¹⁰⁰ BARCLAY, s. 485–486.

o britský pokus ovládnout skandinávský poloostrov, měl by být vyslán expediční sbor do Skandinávie. Nyní doplnil svůj plán ještě tím, že by Velká Británie mohla těžít železnou rudu v obsazených norských nalezištích. Hoare vznesl návrh udeřit na ropná pole Sovětského svazu, která se nacházela na Kavkaze. Neville Chamberlain a Halifax chtěli zamezit dodávkám železné rudy Německu. Docílit toho chtěli tak, že přesvědčí Norsko a Švédsko, aby umožnili britským expedičním silám projít skrze jejich území na cestě do Finska. Tím by Britové ovládli nezamrzlé přístavy. Obecně se dá říci, že britští politici měli odhodlání Finsku pomoci. Většina z nich se vyjadřovala kladně k případnému konfliktu mezi Velkou Británií a Sovětským svazem. Dne 26. prosince Hoare poradil Chamberlainovi, že by Británie měla podpořit Finsko i na úkor příprav ve Francii či na Blízkém východě. Zároveň se zmínil, že by se měli pokusit získat Švédsko na svoji stranu. Znamenalo by to zajištění přísunu železné rudy pro spojence, a také by to ovlivnilo ostatní neutrální země, včetně Spojených států amerických. Koncem prosince a počátkem ledna roku 1940 Velká Británie uvažovala o vyslání dobrovolníků do Finska, čímž by reálně podpořila Finy v jejich boji za udržení nezávislosti. Vypovídá o tom neoficiální prohlášení z 27. prosince 1939, které bylo doručeno švédské a norské vládě. Upozorňovalo na to, že by mohlo dojít k narušení norských a švédských vod za účelem pomoci Finsku.¹⁰¹

Dne 23. ledna 1940 bylo finskému vyslanci Gripenbergovi oznámeno, že britský ministr obrany rozhodl o tom, že britská vláda si nemůže dovolit být spojována s plány na získání dobrovolníků pro Finsko. Bylo tak rozhodnuto i přes apelování Francie na Británii, aby se aktivně zapojovali do politiky na skandinávském poloostrově. V diskusích ze 31. ledna a 1. února bylo objasněno, proč Britové přehodnotili politiku vůči Finsku. Britský zájem se zaměřil na přerušování obchodu s železnou rudou mezi Švédskem a Německem. Mělo to za následek nenasazení vojenských sil do Finska a zároveň byly narušeny francouzské plány. Než tyto státy dospěly k nějakému zásadnímu rozhodnutí, situace na finské frontě se zásadně změnila. Na karelské frontě se stal Timošenko novým velitelem a z jeho iniciativy bylo 1. února 1940 zahájeno drtivé ostřelování finských pozic, následované rozsáhlou ofenzivou. Finové se dostali do bezvýchodné situace, která působila ve Velké Británii jako rozbuška. Dne 5. února bylo západními mocnostmi oznámeno, že se jednomyslně shodli na vyslání vojenské pomoci do Finska. I přes Gripenbergovo naléhání, že Mannerheim bude potřebovat veškerou

---

¹⁰¹ Tamtéž, s. 485–488.

pomoc, mu bylo sděleno, že není v moci Velké Británie a Francie vyslat příliš mnoho. Sám Halifax 12. února válečnému kabinetu dokonce navrhl, že by bylo vhodné vyslat do Finska oficiální dobrovolníky. Byl ale konfrontován tím, že Finsko potřebuje 30–40 000 vojáků, ale Británie může poskytnout jen 400. Bylo tím naznačeno, že taková pomoc Finsku, je v podstatě zbytečná. Ministr obrany zároveň oznámil Gripenbergovi, že nebude možné poslat do Finska vybavení, o které Mannerheim žádal. Vše je podtrženo faktem, že Britové dokonce připravovali tři expedice do Norska, které byly nakonec 14. února 1940 zrušeny.¹⁰²

Mezitím proběhl incident s německou lodí *Altmark*, která tajně převážela britské zajatce, o které Britové věděli a pokusili se loď zastavit. To se jim podařilo a zajatci byli osvobozeni, ale narušili tím norské neutrální vody, čehož později využila německá propaganda k obhajování dubnového útoku na Norsko.¹⁰³ Tato operace současně utvrdila Norsko a Švédsko, aby se nadále držely své neutrality. Vypovídá o tom 19. únor 1940, kdy švédský král prohlásil, že považuje za nezbytné, aby udržel Švédsko mimo válku. Je tedy zajímavé, že britští a francouzští vojenská představitelé následně ujistili Finsko, že jim přes Švédsko přijde na pomoc expediční sbor. Prý by jen stačilo, aby Finové požádali švédskou vládu o oficiální vojenskou pomoc a tranzitní práva pro spojence. Bylo tedy zřejmé, že Finsku nebude poskytnuta ani jedna varianta pomoci. Toto švédské a norské stanovisko vyloučilo možnost britsko-francouzské intervence, o které se nyní uvažovalo. I přes toto prohlášení britský ministr v Helsinkách sdělil Finům, že do 15. dubna jim bude poskytnuta vojenská pomoc ve výši 20–25 000 těžce ozbrojených vojáků. Avšak realita byla odlišná, protože v celé Británii nebyl dostatečný počet zbraní, které by mohly být Finsku dodány podle jejich požadavků. Expediční sbor by ve skutečnosti čítal jen asi polovinu toho, tedy 12–13 000 mužů. Za těchto okolností to vypadalo tak, že význam spojenecké pomoci Finsku neměl dostatečnou hodnotu. Sověti měli totiž jen v okolí Vyborgu rozmístěných okolo 600 000 vojáků. Navíc je nutné poukázat na to, že intervence do Finska přes Norsko a Švédsko by vyvolala odpor ze strany Německa, které by se mohlo zapojit do války ve Skandinávii.¹⁰⁴

Mnoho dalších politiků následně představovalo svou vizi o vyslání spojeneckých sil. Britové nakonec myšlenku intervence opustili, protože příchod britských sil do Finska

---

¹⁰² Tamtéž, s. 488–489.

¹⁰³ *Operation Altmark Incident*. In: Codenames Operation of World War II [online], [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: <https://codenames.info/operation/altmark-incident/>.

¹⁰⁴ BARCLAY, s. 490–491.

by poskytl záminku Sovětskému svazu k nepřátelským akcím vůči Britskému impériu v celé Asii. Mělo by to za následek rozšíření rozsahu války. Z dlouhodobého hlediska bylo pro Británii nebezpečnější „...využívání ruských zdrojů německými mozky, které eventuelně prolomí naši blokádu...“¹⁰⁵

Než Velká Británie dospěla ke vhodnému závěru v otázce možné pomoci Finsku, situace na frontě se opět zásadně změnila. Počátkem března byla zahájena nová sovětská ofenziva a 6. března roku 1940 odletěla finská delegace do Moskvy jednat o míru. To opět vyvolalo silnou aktivitu britských politiků. Churchill měl v úmyslu provést preventivní úder proti norským přístavům a rudným polím. To by mělo za následek možné vedení operací proti německému zásobování železnou rudou. Finům by to ale příliš nepomohlo. Zároveň byla znovu diskutována možnost potenciálního útoku na Sovětský svaz na Blízkém východě. Návrh představil Winstone Churchill, podle kterého by dvě nebo tři ponorky mohly zastavit sovětské vyvážení ropy a mělo by to současně silný morální dopad na Sovětský svaz. Britové zároveň Na Nejvyšší válečné poradě spojenců informovali Francii, že jsou ochotni připravit plány na bombardování Baku,¹⁰⁶ ale je nutné upozornit na to, že se k takové operaci nezavázali. Úvahy o této operaci byly nakonec odloženy na podzim, protože by bylo náročné ospravedlnit nevyprovokovaný útok na Sovětský svaz. Provedení této operace mělo zároveň jeden zásadní nedostatek. Britská, ani francouzská letadla nebyla v této oblasti dislokována.¹⁰⁷

Dne 12. března 1940 podepsali Finové příměří se Sovětským svazem a neměli v úmyslu se k ničemu odvolávat. Velká Británie se i tak připravovala na potenciální pokračování konfliktu ve Skandinávii. Norsko a Švédsko byly 1. dubna informovány, že spojenecké vlády nemohou tolerovat další sovětskou, popřípadě německou agresi ve Finsku. Pokud by k tomu mělo dojít a norská či švédská vláda by se pokusila zamezit spojeneckým silám v podpoře napadeného státu, bylo by to považováno za odporující britským politickým zájmům a vyvolalo by to adekvátní reakci.¹⁰⁸ Tato situace však nenastala, protože finsko-sovětský konflikt byl ukončen Moskevským mírem.

Je zřejmé, že postoj Velké Británie k Finsku nebyl jednotný. Bylo navrženo mnoho návrhů, mezi kterými se hledal co nejpříjemnější, který by korespondoval s britskými zájmy. Ve výsledku to vyústilo ve zdlouhavá jednání a než bylo dosaženo

---

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 492.

¹⁰⁶ Hlavní město Ázerbájdžánu se strategickými ropnými poli.

¹⁰⁷ BARCLAY, s. 492–495.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 495–496.

jasného stanoviska, Zimní válka byla ukončena. V tomto případě se to nestalo problémem. Pokud by Britové opravdu zaútočili na Sovětský svaz, nebo zahájili expedici do Finska, je pravděpodobné, že by se konflikt protáhl. Je také možné, že by se do války zapojilo i Německo. Toto jsou ale jen spekulace. Jisté je, že váhání Velké Británie v otázce možné pomoci Finsku svým způsobem dopomohla ke snesitelnému míru mezi Finy a Sověty. Samozřejmě je nutné přihlídnout k tomu, že Moskva měla daleko větší požadavky, než reálně získala. Z toho důvodu se finští politici neodvolávali ke spojenecké pomoci, která by přišla pozdě a byla by pravděpodobně kontraproduktivní.¹⁰⁹

2.2 Francie

Zimní válka zásadně změnila mezinárodní politiku Francie ve vztahu k Sovětskému svazu. Po podpisu paktu Ribbentrop-Molotov byly jejich vztahy minimálně ochlazeny, ale nedošlo k úplné izolaci SSSR. Když Moskva vyhlásila válku Helsinkám, premiér Daladier pronesl, že Sovětský svaz „odhodil masku“ a začal ho považovat za nepřítele.¹¹⁰ V průběhu tří a půl měsíce trvajících finsko-sovětského konfliktu se aktivizovala francouzská domácí, zahraniční a obranná politika. To vyvolalo tichou, ale intenzivní politickou diskusi na téma, jak pod záminkou pomoci Finsku oslabit Německo. Francie měla v první řadě v úmyslu omezit německé dodávky železné rudy ze Švédska a současně s tím přerušit dodávání materiálu mezi Sovětským svazem a Německem. Ve Francii se dokonce objevily názory, které si dávaly za cíl de facto zničit Sovětský svaz.¹¹¹

Na skandinávské kampani neboli blokádě v dodávkách železné rudy Německu se Francie podílela společně s Velkou Británií. Námořní štáb však přišel s hodnocením, že Francie již nemá prostor na to, vést zdlouhavou válku. Z toho důvodu bylo nezbytně nutné provést vojenskou operaci.¹¹² Dne 20. prosince vyslal francouzský náčelník generálního štábu, generál Maurice Gustave Gamelin, jednoho štábního důstojníka na konzultaci k Mannerheimovi. Jeho úkolem bylo zjistit, jak rozsáhlou podporu by bylo potřeba Finsku poskytnout v jeho následujících operacích.¹¹³ François Darlan, ministr námořnictva, mezitím v lednu 1940 navrhl plán, který měl za cíl znovudobytí Petsama, které bylo v tuto chvíli obsazeno Sověty. Současně s tím by měly být zaminovány norské

---

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 497–498.

¹¹⁰ IMLAY, Talbot C., *A Reassessment of Anglo-French Strategy during the Phony War, 1939–1940*. In: *The English Historical Review* 119, 2004, 481, s. 347.

¹¹¹ CAIRNS, John C., *Reflections on France, Britain and the Winter War Prodrôme, 1939–1940*. In: *Historical Reflections* 22, 1996, 1, s. 211–212.

¹¹² IMLAY, s. 348.

¹¹³ BARCLAY, s. 485.

vody, což by mělo za následek omezení dovozu švédské rudy do Německa. Dalším Darlanovým návrhem bylo obsazení norského přístavu Narvik. Přímo odtud se vyvážela železná ruda a jeho obsazení by mělo zásadní vliv na probíhající válku. Proto zahájil přípravy na přepravu 12 000 mužů. Tento plán hodnotila CSDN,¹¹⁴ která dospěla k závěru, že vojenská operace ve Skandinávii by pravděpodobně způsobila akutní krizi německého průmyslu. Slibovala si tím možné ukončení války do podzimu roku 1940, nejpozději však na jaře 1941.¹¹⁵ Sám Édouard Daladier, francouzský ministerský předseda, dokonce prosazoval vojenskou akci v severní Evropě. Pověřil Darlana, aby připravil memorandum o případném zásahu proti sovětským ropným polím na Kavkaze. Je důležité zmínit, že byl pravděpodobně připraven přijmout nejvážnější důsledky jeho politiky.¹¹⁶

Proti těmto plánům protestoval Gamelin, který se pokusil zmírnit Daladierovo nadšení pro vojenskou operaci ve Skandinávii. Namítal, že taková akce může významně oslabit vojenské síly západu. Proto záměrně zdržoval přípravy této operace. Z toho důvodu byl Daladierem konfrontován, aby přednesl svoje návrhy. Gamelin dokončil analýzu v polovině února 1940, která obsahovala v podstatě dvě protichůdná doporučení. Bylo jím uznáno, že pokud bude Francie vyčkávat, Německo by mohlo ještě zesílit. A to zejména, jestliže má přístup k sovětským zdrojům. Navrhoval proto zasáhnout proti německým vnějším zdrojům surovin. I přesto ale Gamelin doporučil, aby Francie zůstala v defenzivě alespoň do roku 1941, z důvodu nepříznivé rovnováhy sil v Evropě. Nepřišel nicméně s žádným reálným řešením, protože si uvědomoval, že v tuto chvíli pracoval čas ve prospěch Německa. Je tedy pochopitelné, že Daladier preferoval návrh Darlana, který počítal s vítězstvím Francie v krátkém časovém horizontu.¹¹⁷

K tomu je nutné přihlédnout k incidentu s lodí *Altmark*, který byl představen výše, a jak bylo zmíněno, Švédsko se odmítalo vzdát své politiky neutrality. Postoj Švédska zvýšil snahy francouzského generálního štábu v plánování útoku proti Sovětskému svazu na Kavkaze. Takový útok by podle odhadů mohl zapříčinit kolaps SSSR. Způsobilo by to omezení přísunu některých surovin Německu (především ropy), kterému by zůstaly dodávky zdrojů jen ze Skandinávie a Balkánu. Nabízí se otázka, nakolik by byl tento odvážný čin realizovatelný, když ještě v polovině dubna 1940 nebylo k dispozici ani

---

¹¹⁴ *Conseil supérieur de la défense nationale* (Nejvyšší rada pro národní obranu)

¹¹⁵ IMLAY, s. 353–354.

¹¹⁶ BARCLAY, s. 487–488.

¹¹⁷ IMLAY, s. 355–356.

jedno letadlo pro tuto operaci. Plánování této akce navíc přerušil německý útok na Francii.¹¹⁸

Do plánování strategie Francie se v polovině března vložil konec finsko-sovětské války. Gamelin nabyl domnění, že když je válka ve Finsku u konce, není důvod ke spojeneckému zásahu ve Skandinávii. Ve Francii se následně vytvořila nová vláda pod vedením Paula Reynauda, který byl ještě větším zastáncem vojenské akce, než byl Daladier. Jelikož Reynaud byl bývalý ministr financí, tak mu bylo zřejmé, jak s probíhající válkou klesají francouzské finanční zdroje. Zároveň si uvědomoval, že Francie byla na pokraji státního bankrotu a chtěl se chopit vojenské iniciativy. Pokud by se podařilo Německu zasadit rozhodující úder, bylo by možné rychle vyhrát válku a tím se vyhnout finanční katastrofě. Nechal námořní a armádní důstojníky připravit podrobný plán operace a 25. března 1940 předal britskému velvyslanci memorandum, kterým odmítl strategii dlouhého konfliktu.¹¹⁹ Než se však něco takového podařilo uskutečnit, Německo zaútočilo na Francii a vize krátkého konfliktu se stala nerealizovatelná.

2.3 Německo

Postoj Německa k Finské republice korespondoval s jeho mezinárodní politikou druhé poloviny roku 1939. Je sice možné konstatovat, že Německo bylo tradičním spojencem Finska, o čemž vypovídá jeho pomoc při finské válce za nezávislost roku 1918. V počátcích druhé světové války Němci již neměli o Finsko zájem. Zřejmým dokladem je podepsání paktu Ribbentrop-Molotov, který rozdělil sféry vlivu mezi Německo a Sovětský svaz demarkační linií. Západní oblast připadla do sféry vlivu Německa a východní do Sovětského svazu, ve které se nacházelo i Finsko.¹²⁰

Následovalo rozdělení Polska a události v Pobaltských státech, které byly pro Finy minimálně znepokojivé. Z toho důvodu dne 9. října 1939 finská vláda pověřila diplomata Aarne Artura Wuorimaa, působícího v Německu, aby zjistil, jaké stanovisko hodlá Německo zaujmout. Finský vyslanec v neposlední řadě upozornil Němce na to, že se Finsko drželo politiky neutrality, jak Třetí říše požadovala.¹²¹ Odpověď na tuto zprávu přišla ještě v ten samý den od německého diplomata Ernsta von Weizsäckera. Weizsäcker

---

¹¹⁸ BARCLAY, s. 490–495.

¹¹⁹ IMLAY, s. 355–356.

¹²⁰ National Archives, Department of State, Documents from the Archives of The German Foreign Office, Schulenburg německému ministerstvu zahraničí 25.9. 1939.

¹²¹ National Archives, Department of State, Documents from the Archives of The German Foreign Office, Weizsäcker 9.10. 1939.

zmínil, že s pobaltskými státy má Německo uzavřený pakt o neútočení, stejně jako s Dánskem. Norsko a Švédsko neměly uzavřený pakt o neútočení s nikým. Naopak Finsko mělo pakt o neútočení se Sovětským svazem, a i když Německo nabídlo Finské republice stejnou smlouvu, bylo odmítnuto. Weizsäcker současně zmínil, že Němci nejsou obeznámeni s požadavky, které hodlá Moskva předložit Finsku a nehodlají zasahovat do sovětsko-finských rozhovorů.¹²²

S vypuknutím Zimní války se německý postoj v podstatě nezměnil. Němci podporovali Sovětský svaz a zahraniční diplomaté byli instruováni, aby agitovali názor, že Moskva má přirozené právo usilovat o zabezpečení Leningradu. Byl to také jeden z hlavních oficiálních odůvodnění války. Pokud jde o případné rozpoutání konfliktu se Sovětským svazem, tak dokud probíhala válka na západní frontě, Německo zaujalo odmítavý postoj vůči jakýmkoliv válečným operacím se státy, které byly ve sféře vlivu Moskvy. Pokud by však v budoucnu mělo dojít k německo-sovětskému konfliktu, pro Německo bylo relativně výhodné, že sovětská armáda byla zaměstnávána Finskem. Z politického hlediska byla pro Německo Zimní válka výhodou, ale pokud jde o hospodářství, stala se v podstatě přítěží. Finsko bylo téměř nepostradatelným dodavatelem mědi a očekávalo se dodávání niklu. V rámci obchodu mělo Německo Finsku poskytnout zbraně, jejichž dodávky byly schváleny těsně před válkou. Jelikož se tajně převážely přes Švédsko a tamní tisk to zveřejnil, musely být dodávky zastaveny. Německem bylo následně zakázáno dovážení materiálu zakoupeného Finskem z Maďarska a Itálie.¹²³ Švédsko zároveň bylo hlavním dodavatelem železné rudy Německu a tamní veřejné mínění bylo silně proti sovětské invazi. Pokud by se tedy Velké Británii podařilo dostatečně ovlivnit Norsko a Švédsko, aby umožnili průchod jejich jednotkám skrze jejich území, byly by ohroženy německé operace v Atlantiku. To by mohlo vyústit v možné přesunutí války do Baltského moře, což by Německo přímo ohrožovalo.¹²⁴

Když se válka na přelomu roku stabilizovala, začali finští představitelé Ryti a Tanner hledat zprostředkovatele míru. V první řadě se chtěli obrátit na Německo, které mělo nejlepší vztahy se Sovětským svazem a byli přesvědčeni, že uspěje. Začátkem ledna Tanner požádal Berlín o radu skrze velvyslance v Helsinkách Wiperta von Blüchera.

---

¹²² National Archives, Department of State, Documents from the Archives of The German Foreign Office, Weizsäcker Blücherovi 9.10. 1939.

¹²³ VEHVILÄINEN, s. 57.

¹²⁴ SPRAGUE, Martina, *Swedish Volunteers in the Russo-Finnish Winter War, 1939–1940*, Jefferson 2010, s. 51–52.

Blücher apeloval na německém ministerstvu zahraničí, aby se Německo ujalo role prostředníka. Berlín s tím však nesouhlasil a odůvodňoval to tím, že momentálně nejsou žádné vyhlídky na brzké ukončení konfliktu. Německo se každopádně rozhodlo vysondovat názor sovětského ministra zahraničí skrze velvyslance v Moskvě. Molotov na toto téma vyjádřil zjevný názor, že si nepřeje, aby Německo jednalo jako zprostředkovatel míru. Tento požadavek byl v Třetí říši respektován po celou dobu trvání Zimní války.¹²⁵

Jakmile bylo zahájeno vyjednávání o míru mezi Sovětským svazem a Finskem, Německo mělo zájem na tom, aby si Finové udrželi nezávislost. Měli pro to dobré vojenské a ekonomické důvody. Ukončení války by zapříčinilo otevření obchodu s Finskem a bezproblémové dovážení železné rudy ze Švédska. Vrchní velitel Luftwaffe Herman Göring se snažil přesvědčit Finy, aby uzavřeli mír v co nejkratším čase. Podle informace zaznamenané mnohem později Göring naznačil bývalému finskému premiérovi, že brzy pravděpodobně vypukne konflikt mezi Sovětským svazem a Německem. To by mohlo znamenat potenciální navrácení ztraceného území Finsku. Je ale nutné zmínit, že tato informace je poněkud nespolehlivá. Navíc stěžejně ovlivnila rozhodnutí finské vlády uzavřít mír za současných podmínek, protože Německo bylo považováno za spojence Sovětského svazu. Taková informace byla tedy považována za nepravděpodobnou.¹²⁶ Autorka Martina Sprague ve své knize uvádí, že Německo mělo obavy z politiky Sovětského svazu. Kdyby bylo Finsko začleněno do Svazu sovětských socialistických republik, Alandské ostrovy a další strategické body v Baltském moři by připadly pod správu Moskvy. To by znamenalo zablokování Botnického zálivu, popřípadě velké části Baltského moře. V takovém případě by byly ohrožovány dodávky železné rudy ze Švédska. Z toho důvodu prý Hitler informoval prostřednictvím Göringa sovětského velvyslance v Berlíně, že pokud nebudou ukončeny válečné operace, Německo se oficiálně zapojí do války na straně Finska.¹²⁷

2.4 Spojené státy americké

Když probíhaly diskuse mezi Helsinkami a Moskvou na finské téma, americký velvyslanec Laurence Steinhardt předal Molotovovi zprávu od prezidenta Franklina Delano Roosevelta. V té stálo, že americký prezident věří, že Sovětský svaz nepředloží

---

¹²⁵ VEHVILÄINEN, s. 56–58.

¹²⁶ Tamtéž, s. 67.

¹²⁷ SPRAGUE, s. 151–153.

Finsku takové požadavky, které by ohrozily finskou suverenitu. Molotov brzy poté pronesl projev, ve kterém kritizoval Spojené státy, aby se zabývaly spíše suverenitou Kuby a Filipín.¹²⁸

Při vypuknutí Zimní války Spojené státy americké nabídly oběma stranám své služby, což by se dalo označit jako nabídka zprostředkování míru. Finsko tento návrh přijalo, ale Sovětský svaz razantně odmítl. Americký velvyslanec v Moskvě Laurence Steinhardt nabył dojmu, že Sovětský svaz hodlá obsadit celé Finsko. Prezident Roosevelt vydal 1. prosince 1939 prohlášení, ve kterém odsoudil sovětské námořní a bombardovací útoky. Následujícího dne Roosevelt vyzval výrobce letadel, aby neprodávali důležité součástky národům odpovědným za civilní bombardování. Toto morální embargo bylo 20. prosince rozšířeno na informace pro výrobu vysoce kvalitního leteckého paliva.¹²⁹

Na finský den nezávislosti poslal prezident Spojených států telegram finskému prezidentu Kalliovi, ve kterém mu vyjádřil morální podporu. Následujícího dne, tedy 7. prosince 1939 se v Americe seriózně uvažovalo o možném přerušení diplomatických styků se Sovětským svazem. Roosevelt ale hodlal postupovat opatrně. Spojené státy dokonce ustoupily ze své politiky neutrality. Původně nechtěly Sovětský svaz odsoudit jako jednoznačného agresora, ale když se ve Finsku změnila vláda a Molotov i přesto odmítal jakoukoliv možnost jednání o míru, Spojené státy Sovětský svaz za agresora označily. Když se Finsko odvolalo ke Společnosti národům, Amerika vyslala do Ženevy dva pozorovatele. Objevily se dokonce názory, že by se mělo zatlačit na Velkou Británii a Francii, aby zaujaly pevný postoj vůči Sovětskému svazu. Každopádně v rámci politiky izolacionismu se k tomu Spojené státy neuchýlily. Dokládá to i fakt, že se Amerika nepřidala k latinskoamerickým republikám, které jednoznačně odsoudily sovětskou agresi.¹³⁰

Finský vyslanec ve Spojených státech amerických Hjalmar Procopé vynaložil během prosince roku 1939 velké úsilí, aby získal americkou finanční podporu. Po zahájení finsko-sovětského konfliktu naléhavě požádal o půjčku ve výši 60 milionů dolarů. Vnesl současně dotaz, zda by bylo možné, aby Spojené státy přerušily diplomatické styky se Sovětským svazem, což bylo v zásadě odmítnuto. Dne 11. prosince byla Finsku poskytnuta půjčka ve výši 10 milionů dolarů na nákup zemědělských produktů. Procopé okamžitě protestoval především na nízkou hodnotu půjčky

---

¹²⁸ VEHVILÄINEN, s. 42.

¹²⁹ SCHWARTZ, Andrew J., *America and the Russo-Finnish war*, Washington 1960, s. 15–16.

¹³⁰ Tamtéž, s. 17–18.

a uvaleného omezení. Samotný prezident Roosevelt zaujímal zřejmý postoj. Byl ochoten Finsku pomoci a dopřát mu dostatečně vysokou půjčku bez jakéhokoliv omezení, ale o poskytnutí pomoci nerozhodoval prezident, nýbrž americký kongres. V kongresu byla zahájena rozsáhlá debata na toto téma, která pokračovala až do února 1940, kdy se situace na finsko-sovětské frontě zhoršovala v neprospěch Finska. Rozhovory byly ukončeny 13. února, kdy byl schválen nový zákon, díky němuž Finsko získalo půjčku ve výši 20 milionů dolarů. Za tyto prostředky ale nebylo možné nakoupit vojenský materiál. Ve výsledku to bylo zklamání. Podle finského ministra zahraničí Tannera byla taková pomoc postradatelná. Je zajímavé, že finská žádost o půjčku zasáhla do vnitropolitických záležitostí Spojených států amerických, zatímco Sovětskému svazu byly dodávány velké zásoby benzínu a dalšího vojenského materiálu přes přístavy Murmansk a Vladivostok. Navzdory této nešťastné půjčce, byla Finsku poskytnuta i materiální pomoc. Ta zahrnovala 44 stíhacích letounů společně s náhradními díly, 176 kulometry a 60 milionů nábojů. Takto vypadala oficiální pomoc ze strany USA. Každopádně soukromé organizace silně sympatizovaly s Finskem a poskytly mu pomoc v celkové výši asi 2 milionů dolarů. Na frontě Zimní války se zároveň objevilo asi 300 finských Američanů.¹³¹

Spojené státy americké se také zúčastnily jednání o potenciálním míru. Dne 28. prosince požádal finský premiér amerického velvyslance ve Finsku Hanse Fredericka Arthura Schoenfelda o zprostředkování iniciace míru společně s ostatními vládami. Byly zmíněny skandinávské země, Itálie a Japonsko. Podstata tohoto návrhu byla zaslána velvyslanci v Moskvě, který měl zjistit, zda by byl Sovětský svaz ochotný přistoupit k jednání o míru. Toto deklarování ještě více povzbudilo Sověty, aby pokračovali ve válce. Dne 27. ledna 1940 iniciovaly Spojené státy mírový krok s domněním, že obě vlády by rády ukončily konflikt. Americký velvyslanec v Moskvě Laurence Steinhardt měl rozhovor s Molotovem, kterému navrhl zprostředkování míru. Přednesl mu, že Spojené státy jsou motivovány výhradně přátelským duchem vůči oběma zemím. Další diskuse na toto téma proběhla 1. února, kdy Molotov zopakoval nutnost zabezpečení Leningradu a oznámil, že Sovětský svaz je ochotný uznat nezávislost Finska. Steinhardt z rozhovoru usoudil, že SSSR momentálně netouží po míru, ale chtějí mít otevřené dveře ke Spojeným státům. K dalšímu mírovému jednání se USA dostaly až v závěrečné fázi války. Dne 4. března 1940 Tanner požádal Spojené státy, zda by mohly Finsku poskytnout

---

¹³¹ Tamtéž, s. 19–26.

podporu při mírovém jednání. Bylo to myšleno tak, aby Spojené státy zatlačily na Sovětský svaz, aby nekladl přehnané požadavky. Dne 7. března bylo v Helsinkách oznámeno, že Steinhardt byl instruován, aby promluvil s Molotovem. V rozhovoru byl vyjádřen zájem Spojených států o umírněný postoj sovětských požadavků vůči Finsku. Takové rozhodnutí by mohlo ovlivnit veřejné mínění a tím i ekonomické vztahy mezi USA a SSSR. Toto apelování na Sovětský svaz mělo podle ministra zahraničí Tannera jediný vliv, kterým byly zmírněny sovětské požadavky.¹³²

2.5 Švédsko

Specifický švédský postoj spočíval v politice neutrality, kterou Švédské království zastávalo i za první světové války. Tehdy Švédsko mělo relativně silnou armádu a v Evropě panovala jistá rovnováha sil. Po první světové válce proběhlo ve Švédsku radikální odzbrojení, které se s rostoucím napětím v Evropě stalo nežádoucím. Z toho důvodu začalo Švédsko znovu zbrojit, ale nepodařilo se mu již dostat svůj zbrojní průmysl na úroveň před První světovou válkou. Změnila se i rovnováha sil, a to především s podepsáním paktu Ribbentrop-Molotov, který předznamenal příchod velkého konfliktu. Kdyby se Švédsko přiklonilo k jedné ze stran, znamenalo by to válku, čemuž se tehdejší vláda pokoušela všemožnými prostředky vyhnout. Po zahájení Zimní války čelila švédská vláda silnému veřejnému tlaku. Veřejnost požadovala, aby Švédsko vstoupilo do války na straně Finska.¹³³

O tom, jaký postoj Švédské království zaujalo, vypovídala jeho politika před vypuknutím Zimní války. Ve dnech 18. a 19. října roku 1939 proběhlo ve Stockholmu setkání čtyř severských zemí, kde byly vyjádřeny sympatie k Finsku. Švédský premiér Per Albin Hansson nicméně varoval Erkkka, aby Finsko nepočítalo s žádnou ozbrojenou pomocí ze strany Švédska. Toto sdělení si finský ministr zahraničí nechal pro sebe, protože odmítal ve své zemi rozšiřovat pesimistické naladění.¹³⁴ Jakmile započala válka mezi Finskem a Sovětským svazem, pokusil se tehdejší švédský ministr zahraničí Rickard Sandler získat souhlas ke konkrétní vojenské operaci ve Finsku, která se měla zaměřit na Alandské ostrovy. Ve své misi ale neuspěl, a to následně vedlo k jeho rezignaci. Dne 13. prosince 1939 se zformovala koaliční vláda pod vedením Pera Albina Hanssona, jejímž cílem bylo za každou cenu udržet Švédsko mimo válku. V oblasti

---

¹³² Tamtéž, s. 30–35.

¹³³ HOPPER, Bruce, *Sweden: A Case Study in Neutrality*. In: *Foreign Affairs* 23, 1945, 3, s. 435–449.

¹³⁴ VEHVILÄINEN, s. 42.

vnitřní politiky toho bylo dosaženo tak, že domácí záležitosti byly odkládány na později. Pokud jde o zahraniční politiku, tak jejím základem se stala neutralita. Takový postoj je z pohledu švédské vlády logickým krokem, protože Švédsko bylo v podstatě ohrožováno čtyřmi mocnostmi, Velkou Británií, Francií, Německem a Sovětským svazem. Nebezpečí ze strany Velké Británie a Francie nebylo přímé. Oba tyto státy prezentovaly, že mají v úmyslu Finsku pomoci a k tomu potřebovaly přístup na švédské území. Důsledkem by mohlo být, že se do této záležitosti vloží Německo, které ze Švédska dováželo železnou rudu. Za takové situace by se Švédsko muselo přiklonit k jedné ze stran a pravděpodobně by na jeho území probíhaly střety mezi mocnostmi. Nový švédský ministr zahraničí každopádně necítil bezprostřední ohrožení Sovětským svazem. Více se obával Velké Británie a Francie a s nimi spojenou potenciální pomoc Finsku, která by mohla upozornit Německo na měnící se situaci v severní Evropě. Švédská obava byla oprávněná, protože 12. prosince 1939 byla zveřejněna zpráva adresovaná Adolfu Hitlerovi. Depeše obsahovala vyjádření o znepokojení nad negativním postojem veřejnosti v Norsku na události Zimní války. Zpráva současně poukazovala na potenciální důsledky, které by takovéto veřejné mínění mohlo mít na dovoz železné rudy ze Švédska.¹³⁵

Navzdory těmto hrozbám bylo švédskou vládou rozhodnuto, že Finsku bude poskytnuta pomoc v co největší možné míře, kterou mohlo Švédsko nabídnout. Vláda ale upozornila na to, že pomoc bude poskytnuta pouze za situace, kdy bude zachována švédská neutralita. Toto rozhodnutí bylo učiněno na základě pragmatického zhodnocení situace. Na začátku finsko-sovětské války byly položeny tři otázky, které měly určit směr švédské politiky. Zaprvé, jak pomoci Finsku, a jak by měla být tato pomoc organizována. Zadruhé, jakým způsobem by se Švédsko mohlo stát zprostředkovatelem míru a zatřetí, jak zajistit, aby se z „malé“ války nestala válka „velká“, která probíhala mezi Německem a západními mocnostmi. Švédsko se tak cítilo povinno Finsku pomoci a docílit uspokojivého uzavření míru. Tím by se zabránilo, aby se tato „malá“ válka rozšířila na celý skandinávský poloostrov.¹³⁶

Pokud jde o samotnou materiální pomoc, tak Švédsko souhlasilo s vysláním jedné třetiny svého letectva Finsku na obranu nejsevernější části země. Současně bylo do Finska zasláno 80 děl, 90 000 pušek a 42 milionů nábojů. Vyvstala také otázka, kolik mužů by mělo být posláno na pomoc Finsku. Švédská vláda zprvu uvažovala o vyslání 25 000 dobrovolníků. Nejprve bylo ale potřeba prodiskutovat, kolik vojáků si Švédsko může

---

¹³⁵ SPRAGUE, s. 49–52.

¹³⁶ Tamtéž, s. 59.

dovolit postrádat, aniž by ohrozilo svoji vlastní bezpečnost. Souviselo to s tím, že stále existovala reálná hrozba ze strany Sovětského svazu nebo Německa. Dalším problémem byla zahraniční politika. Pokud by Švédsko vyslalo příliš mnoho dobrovolníků, je možné, že by to vyvolalo dojem oficiálního stanoviska. Z těchto důvodů byl zaveden strop na 8000 mužů, který byl 8. února 1940 navýšen na 12 000 dobrovolníků. Samotná pomoc avšak nespočívala pouze ve zbraních, nábojích a dobrovolnících. Švédsko Finsku darovalo statisíce metrů látky na kabáty, které byly zásadní pro přežití v zimních podmínkách. Jelikož celá švédská veřejnost silně sympatizovala s Finy, udává se, že každá třetí Švédka pletla, háčkovala, či šila oděvy pro finské jednotky. V důsledku takovéto nevojenské pomoci měl téměř každý finský voják do Vánoc roku 1939 kabát a boty.¹³⁷

I přes tuto schválenou pomoc ze Švédska dne 1. února 1940 Risto Ryti požádal Švédsko o dvě divize čítající asi 20 000 mužů. Hansson mu vysvětlil, že není možné dosáhnout takového čísla pouze vysláním dobrovolníků. Na základě tohoto rozhovoru Finsko vzneslo v polovině února žádost o oficiální švédské jednotky. Pravděpodobně to bylo iniciováno západními mocnostmi, které nabídly Finsku pomoc v počtu 20 000 vojáků. Tanner současně kritizoval švédskou vládu za to, že odmítala umožnit spojencům tranzit přes švédské území. Švédsko se hájilo tím, že by mohla přijít potenciální invaze z Německa. Pokud by ve Skandinávii začalo docházet ke zřizování vojenských základen ze strany Velké Británie a Francie, Německo by bylo pravděpodobně nuceno přistoupit na intervenci do Skandinávie. Švédsko by tak bylo zataženo do války. Proto 23. února 1940 švédské ministerstvo zahraničí informovalo Finy, že není ve švédském zájmu měnit status finsko-švédských politických vztahů. Podpora ve formě válečného materiálu a dobrovolníků každopádně pokračovala.¹³⁸

Když se válka prodloužila až do roku 1940, vyvstala otázka uzavření míru. V lednu téhož roku Stalin neměl v úmyslu o míru jednat, ale s prodlužováním konfliktu se situace začala měnit. Jelikož sovětská armáda utrpěla těžké ztráty a existovala obava, že by její pověst mohla být ve světě poškozena, změnil Stalin názor. Začal uvažovat o tom, kdo by se měl stát zprostředkovatelem míru. Tato úloha nakonec připadla Švédsku, i když se nabízelo Německo či Spojené státy americké. Švédsko bylo vybráno hned z několika důvodů. Jelikož Finy nejvíce podporovalo, mohlo by je v případě finského nesouhlasu s mírovými podmínkami v podstatě vydírat omezením dodávek vojenského

---

¹³⁷ Tamtéž, s. 63–64.

¹³⁸ Tamtéž, s. 80–82.

materiálu. Zároveň, pokud by mír vedl k silné nespokojenosti Finska, mohl Stalin část viny svalit na Švédsko. Finsko taktéž souhlasilo, aby se zprostředkovatelem stal jeho západní soused a 5. února 1940 proběhla diskuse mezi Tannerem a Christianem Güntherem, švédským ministrem zahraničí, na téma potenciálního míru. Finsko i Švédsko byly připraveny přijmout podmínky stanovené před vypuknutím Zimní války, avšak Sovětský svaz nyní vznesl vyšší požadavky. S těmi Finsko již nesouhlasilo. Jedním z bodů bylo vzdání se východního břehu Ladožského jezera. S dále se vyvíjející válkou podal finský ministr obrany 21. února svému švédskému protějšku oficiální žádost o zprostředkování míru. S protahujícím se konfliktem se zvyšovalo nebezpečí, že západní mocnosti provedou intervenci do Norska a Švédska s cílem pomoci Finsku. To by znamenalo, jak bylo již několikrát zmíněno, možné přesunutí války do celé Skandinávie. Byl to jeden z důvodů, proč Finsko 6. března 1940 vyslalo přes Stockholm delegaci do Moskvy, která jednala o míru. Mír byl uzavřen 12. března 1940.¹³⁹

---

¹³⁹ Tamtéž, s. 151–168.

3 Mezinárodní vztahy v Pokračovací válce

V období patnácti měsíců míru mezi Finskem a Sovětským svazem se v Evropě v rámci druhé světové války odehrály zásadní události, které výrazně ovlivnily pozici a rozhodování Finské republiky. Německý blitzkrieg zaplavil západní Evropu a 9. dubna 1940 byly zahájeny válečné operace proti Dánsku a Norsku, které této agresii podlehly. Následoval pád Francie a Hitlerův neúspěšný pokus dobýt Velkou Británií. Invaze na britské ostrovy byla odložena na neurčito. V létě roku 1940 nařídil Adolf Hitler naplánovat operaci Barbarossa, tedy invazi do Sovětského svazu. Nacistický vůdce věřil, že když Sovětský svaz dobude, Velká Británie se sama vzdá, než aby pokračovala ve válce sama. Podle deníku Franze Haldera (náčelník štábu německého hlavního velitelství pozemních sil) z 22. července 1940 byl útok z Finska považován za možnou cestu k útoku na SSSR. Bylo zřejmé, že bez účasti Finska není možné operaci Barbarossa provést, jelikož finsko-sovětská hranice byla nejdelší ze všech států, se kterými Sovětský svaz sousedil. Společně s Finskem mělo německý útok podpořit i Rumunsko, kterému byla podpora zajištěna 30. srpna roku 1940 ujištěním, že bude zachována jeho suverenita.¹⁴⁰

Finsko se tak od druhé poloviny roku 1940 ocitlo v totální mezinárodní izolaci. Na východě mělo Sovětský svaz, se kterým uzavřelo chatrný Moskevský mír, který byl navíc veřejně nepopulární. Na západě sice sousedilo s demokratickým Švédskem, které se ale drželo politiky neutrality a Norsko bylo kontrolováno Německem. Finsko se tak dostalo do situace, kdy mohlo jen doufat, že se Sovětský svaz nebo Německo nepokusí Finsko obsadit. Není tedy divu, že když Hitlerovo Německo projevilo zájem o zlepšení vztahů s Finskem, finští představitelé v podstatě neváhali.

3.1 Německo

Německo nemělo po celou dobu trvání Zimní války zájem navazovat diplomatické vztahy s Finskem. To se změnilo se začátkem plánování operace Barbarossa. Dne 17. srpna 1940 oslovil Herman Göring Mannerheima. Nabídl mu, že by Finsko mohlo umožnit průchod německým vojákům, kteří se vraceli na dovolenou z Norska. Zároveň ho informoval, že Finové mohou přes Norsko nakupovat německý válečný materiál a stroje. Z důvodu omezeného výběru potenciálních spojenců Finsko tuto nabídku přijalo. Bylo tak dosaženo možnosti vyzbrojení finského národa. Průchod německých jednotek přes Finsko

---

¹⁴⁰ VESA, Neyne, a kol., *Finland at War: The Continuation and Lapland Wars 1941–1945*, Oxford 2016, s. 27–31.

nezůstalo bez povšimnutí Sovětů, kteří se o to začali zajímat. Molotov kvůli tomu dokonce přijel do Německa jednat s Hitlerem, kterým byl ujistěn, že to nebude mít žádné politické následky. Hitler současně zdůraznil nezájem nad získání Finska a poukázal na dohodu z roku 1939 (Ribbentrop-Molotov), která jasně definovala Finko jako sféru vlivu Sovětského svazu.¹⁴¹

V prosinci roku 1940 cestoval finský generál Paavo Talvela do Německa, aby jednal s Franzem Halderem. Během rozhovoru se Halder zmínil, že se Finové nemusí obávat Sovětského svazu. Uvedl jako názorný příklad Německo, které Versailleskou mírovou smlouvou o mnohé přišlo, ale nyní mnohonásobně získalo. Oznamil, že během Zimní války nemohlo Německo Finsku pomoci, protože bylo svázáno západem. Nyní byla tamní situace vyřešena a Němci mohli zaujmout zcela nový postoj vůči Finsku. Halder zároveň oficiálně potvrdil, že Němci chtějí udržet Finsko nezávislé. Když v polovině prosince probíhala schůzka Talveliho a Göringa bylo vysvětleno, proč se Německo v Zimní válce nepokusilo Finsku pomoci. Současně byli vyjádřeny sympatie německé veřejnosti k finskému odporu. Göring také zdůraznil, že je nutné, aby nedošlo k další válce mezi Finskem a Sovětským svazem. Podle něj mají být Finové co nejvíce flexibilní, co se týče finsko-sovětských vztahů. Navíc bylo naznačeno, že se Německo chystá k útoku na Sovětský svaz. Z toho důvodu si začátkem ledna roku 1941 Talvela poznamenal: „*Možná bude tento rok jasnější a možná spolu s Němci nyní můžeme Rusům vrátit úder.*“¹⁴²

Dne 25. května 1941 navštívili finští vojenscí představitelé velitelství Wehrmachtu v Salzburku s tím, že měli od Mannerheima výslovně zakázáno vydávat jakákoliv rozhodnutí, popřípadě uzavírat dohody. Na tomto setkání byly představeny německé plány invaze do Sovětského svazu. Hitlerova vize byla taková, že Finsko bude ochotně spolupracovat. Podle něj měli Finové vázat sovětské síly na finsko-sovětské hranici a současně měli pomoci při útoku na Leningrad. Následovala rozsáhlá jednání, která vypovídala o tom, že Finsko s takovými představami nesouhlasilo. Finský národní parlament se po rozsáhlých diskusích nakonec rozhodl schválit vojenskou akci proti Sovětskému svazu. Byla ale vznesena jedna podmínka. Finové se do války zapojí pouze v případě, že Sověti zaútočí na Finsko jako první. V opačném případě by zůstalo Finsko neutrální. Tento požadavek byl vyřešen tak, že Německo zaútočí jako první a Finsko se k bojům připojí až potom, co Sovětský svaz zahájí nepřátelské akce. Zároveň se Německo

---

¹⁴¹ Tamtéž, s. 32–33.

¹⁴² Tamtéž, s. 34.

dne 3. června 1941 oficiálně zavázalo, že v případě napadení Finska Sovětským svazem, mu přijde na pomoc.¹⁴³

Dne 22. června 1941 zahájilo Německo operaci Barbarossa a Hitler v rádiu pronesl prohlášení, které velmi znepokojilo finské vedení. Oznámil: „*Vítězní bojovníci z Narviku stojí bok po boku se svými finskými druhy na arktickém pobřeží. Německé divize, jimž velí dobyvatel Norska, spolu s hrdiny finské nezávislosti vedenými svým maršálem střeží finskou půdu.*“¹⁴⁴ Ihned po tomto prohlášení bylo na všech zahraničních ambasádách oznámeno, že Finsko zůstane neutrální tak dlouho, jak jen to bude možné. Německému vedení bylo současně zdůrazněno, že Finové se do konfliktu zapojí pouze v případě vedení obranné války. Finskému III. armádnímu sboru, podřízenému armádnímu veliteli Norska, bylo zakázáno překročit hranici se Sovětským svazem. Naopak Sověti zahájili bombardování finských opevnění a plavidel kolem Alandských ostrovů a zároveň došlo k sovětskému ostřelování na hranici s Finskem. Je nutno zmínit, že za žádný z těchto činů nedošlo k finské odvetě. Moskva následně přerušila veškerou komunikaci s Helsinkami a 25. června 1941 ve 4:00 zahájili bez vyhlášení války masivní bombardování civilních a vojenských cílů. K hlavním cílům leteckých útoků Sovětského svazu patřilo 15 finských měst, kterými byly například Helsinky, Turku nebo Porvoo. Ještě téhož dne finský premiér Johan Wilhelm Rangell informoval parlament, že finská politika neutrality byla narušena a Finsko se tak ocitá znovu ve válce.¹⁴⁵ Finský parlament vyjádřil jednomyslnou podporu jeho vládě. Prezident Risto Ryti shrnul situaci Finska takto: „*Tato válka je pro Finsko jedinou záchranou. Sovětský svaz se nikdy nevzdá svého pokusu o dobytí Finska.*“¹⁴⁶

Když se ukázalo, že Německo nebylo v útoku na Sovětský svaz tak úspěšné, jak se očekávalo, museli Mannerheim a Ryti uznat, že jejich původní vyhodnocení války nebylo správné. Po zimě mezi roky 1941–1942 přehodnotilo Finsko své stanovisko. Jelikož se Sovětský svaz po německé ofenzivě nezhroutil, začala mezi Finy panovat skepse o pokračujícím vývoji války. Finské vedení se rozhodlo nepokračovat ve vojenských operacích proti Murmanské železnici a Lenigradu. Němci se pokoušeli na Finsko vyvinout nátlak, který je měl donutit pokračovat ve válečném tažení, ale

---

¹⁴³ Tamtéž, s. 35–39.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 41.

¹⁴⁵ HANNIKAINEN, Lauri, *Finland's Continuation War (1941–1944): War of Aggression or Defence? War of Alliance or Separate War? Analyzed from the International – Especially Legal – Perspective*. In: *Baltic Yearbook of International Law* 17, 2020, 1, s. 7–13.

¹⁴⁶ VESA, s. 42.

neúspěšně. Finové se striktně drželi svého rozhodnutí tak dlouho, až Německo přestalo napadat finské rozhodnutí. Dalším zlomovým bodem byla porážka Německa u Stalingradu, kdy finské vedení dospělo k závěru, že Hitler prohraje válku. Bylo také konstatováno, že pro Finsko budou následovat těžké časy.¹⁴⁷ Následně byly hledány možnosti, jak se z konfliktu vyvázat za co nejlepších podmínek. Problémem ale bylo, že Finsko záviselo na dodávkách od Německa. Bylo to hlavní důvod, proč Finové ve válce pokračovali. I pro Německo byla finská spolupráce klíčová, protože bez Finska by bylo téměř nemožné udržet si převahu v Baltském moři. Němci na to tak moc přihlíželi, že se Finsko stalo jediným státem, který nakupoval německý materiál na úvěr. I přesto již Finové nepokračovali v postupu, ale připravovali se pouze na defenzivu.¹⁴⁸

V období mezi začátkem roku 1942 a jarem 1944 probíhala stacionární válka mezi Finskem a Sovětským svazem. Na jaře roku 1944 bylo Finsko připraveno vést předběžná mírová jednání, ke kterým nakonec nedošlo kvůli přehnaným sovětským požadavkům.¹⁴⁹ Jenom to, že Finové uvažovali o míru způsobilo, že Hitler vyhlásil embargo na německý dovoz materiálu do Finska.¹⁵⁰ V červnu zahájil Sovětský svaz útok přes Karelskou šíji, který byl tak masivní, že hrozilo totální zhroucení finské obrany. Z toho důvodu se Finsko uchýlilo k dohodě s Německem, ve které stálo, že Finové neuzavřou separátní mír se Sovětským svazem. Byl to nutný krok k tomu, aby byly zajištěny dodávky potravin a vojenského materiálu z Německa. Takový krok by však finský parlament v tuto chvíli neschválil, a proto finský prezident Ryti uzavřel svým jménem dohodu s Ribbentropem. V dohodě stálo, že dokud bude Finsko moci, neuzavře separátní smlouvu se Sověty. Hitler se s tímto spokojil a Německo pokračovalo v dodávání materiálu Finsku, což vyústilo v odražení sovětské ofenzivy.¹⁵¹ Finský prezident Ryti následně dne 1. srpna odstoupil a na jeho místo byl zvláštním zákonem dosazen Mannerheim. Jeho prvním krokem bylo stáhnout se z války a uzavřít mír.¹⁵² Nový prezident se domníval, že již není vázáný dohodou svého předchůdce, který ji uzavřel svým jménem. V září 1944 finské vedení uznalo za vhodné souhlasit s mírovými podmínkami Sovětského svazu. Němci tento akt

---

¹⁴⁷ HANNIKAINEN, s. 15–17.

¹⁴⁸ MEINANDER, Henrik, *Finland and the Great Powers in World War II: Ideologies, Geopolitics, Diplomacy*. In: KINNUNEN, Tiina, KIVIMÄKI, Ville (ed.), *Finland in World War II. History, Memory, Interpretations*, Leiden, Boston, 2012, s. 74–76.

¹⁴⁹ HANNIKAINEN, s. 17–18.

¹⁵⁰ MEINANDER, *Finland and the Great Powers*, s. 82.

¹⁵¹ HANNIKAINEN, s. 17–18.

¹⁵² SCHWARTZ, s. 88.

považovali jako finskou zradu a německé jednotky se stáhly na sever do Laponska a jako pomstu spálily většinu tamního obydlí na cestě do severního Norska.¹⁵³

3.2 Velká Británie

Ve Velké Británii se poměrně brzy vědělo, že vypukne válka mezi Německem a Sovětským svazem. Z toho důvodu byla Brity přerušena lodní doprava do finského přístavu Petsamo a zároveň bylo Finsko varováno před případnou vojenskou spoluprací s Německem proti Sovětskému svazu. Když bylo zahájeno Hitlerovo tažení na východ, Churchille prohlásil, že Velká Británie podpoří každého, kdo bojuje proti nacismu. Naopak každý, kdo s ním spolupracuje, bude považován za britského nepřítele. Se zahájením válečných operací Hitler požadoval po Finsku, aby přerušilo diplomatické vztahy s Velkou Británií. Stejně tak se Sovětský svaz domáhal toho, aby Britové ukončili přátelství s Finskem. Je nutno zmínit, že pro finskou diplomacii byly vztahy se západními spojenci vždy zásadní a takováto situace byla velmi obtížná. Zpočátku se Finové snažili vztahy s Velkou Británií vyřešit postupnými opatřeními, které ale nebyly dostatečně uspokojivé. Dne 28. července 1941 finský ministr zahraničních věcí Rolf Johan Witting doručil britskému ministrovi v Helsinkách memorandum, kterým byly ukončeny diplomatické styky Finska a Velké Británie. Tento krok udělal finský ministr ve své podstatě sám a pravděpodobně byl pod vnějším vlivem Německa. Takový výsledek se dal očekávat, ať už by se Finové zachovali jakkoliv, ale nebylo moudré ani výhodné učinit první krok k přerušení diplomatických vztahů. Velká Británie zareagovala již 1. srpna oznámením, že se podřídila finskému rozhodnutí a stáhne své vyslanectví z Helsinek. Samotný odchod britského ministra v Helsinkách proběhl přátelsky. Ministr dokonce poobědval s finským prezidentem, což by nebylo možné, kdyby byly obě země opravdu nepřátelské.¹⁵⁴

Obě země se odmlčely do září roku 1941. 22. září poslala Velká Británie Finsku další memorandum, které požadovalo, aby Finové zanechali válečných operací a stáhli se za hranice z roku 1939. Britové současně hrozili, že když se útočí na jejich spojence (SSSR) a ještě na jeho území, bude těžké rozlišit finskou válku od té evropské. Kvůli tomu by bylo možné Finsko považovat za nepřátelskou zemi, a to nejen po dobu trvání války. Na druhou stranu britská vláda vyjádřila naději, že by se finsko-britské vztahy mohly vrátit do normálu, pokud budou splněny podmínky memoranda. Finská reakce

---

¹⁵³ HANNIKAINEN, s. 17–18.

¹⁵⁴ WUORINEN, *Finland and World War II*, s. 180–187.

byla zveřejněna 8. října 1941 a snažila se dokázat, že Sovětský svaz je agresorem již od roku 1939 a Finsko se pouze brání. Takovéto výměny depeší ale nestačily Sovětskému svazu, který po Velké Británii požadoval, aby byla Finsku vyhlášena válka. Sovětským svazem bylo požadováno, aby bylo s Finskem jednáno stejně jako s Maďarskem a Rumunskem. 28. listopadu 1941 zaujala Británie jasné stanovisko. Pokud do 5. prosince nebudou ukončeny všechny finské vojenské operace a finské jednotky nebudou staženy za hranice z roku 1939, vláda Jeho Veličenstva vyhlásí Finsku válečný stav. Den po odeslání britského ultimáta zaslal premiér Winstone Churchill prostřednictvím ministra Spojených států amerických osobní dopis Mannerheimovi. Stálo v něm, že Finsko nemusí nutně zveřejňovat prohlášení o zanechání války se Sovětským svazem. Postačilo by, kdyby byly okamžitě přerušeny všechny vojenské operace. Ospravedlnění pro ukončení bojů by poskytla krutá zima a Finsko by se mohla vyvázat z války. Mannerheimova odpověď datovaná na 2. prosince v podstatě přijala Churchillův návrh s tím, že budou dokončeny právě probíhající operace. Dne 4. prosince byla do Velké Británie doručena finská oficiální odpověď, která opakovala, že Finsko vede obranou válku a zároveň zdůraznila, že je téměř dosaženo finských vojenských cílů. Velkou Británií to bylo interpretováno jako odmítnutí ultimáta, a to i přes pokus Churchilla a Mannerheima se dohodnout.¹⁵⁵ Bezprostředním důsledkem bylo vyhlášení války Finsku, a to na finský den nezávislosti, tedy 6. prosince 1941. Britské a finské jednotky se sice nikdy nestřetly, ale v tento moment se z finského lokálního konfliktu, stal konflikt globální. Je také nutné zmínit, že 7. prosince 1941 se finský postup zastavil. Dalo by se tedy říci, že Mannerheim dodržel, co slíbil v korespondenci s Churchillem.¹⁵⁶

Otázka Finska se začala znovu diskutovat na konferenci v Teheránu v listopadu roku 1943. Stalin se vyjádřil, že jeho plánem je začlenit Finsko do Sovětského svazu, čímž by vyřešil problém obrany Leningradu. Avšak přiznal, že probíhající válka ukázala, že cena za získání Finska by byla pravděpodobně příliš vysoká. Roosevelt i Churchill hovořili na konferenci ve prospěch Finska a Stalin připustil, že by si Finové zasloužili zůstat suverénním státem. Churchill obhajoval Finsko především proto, že se již v této době pokoušel vytvořit koncept států, které by stály jako hráz proti Sovětskému svazu. Zároveň si také cenil finských demokratických hodnot. V roce 1944 zaujala Velká Británie stejný postoj jako Spojené státy americké a do finských záležitostí již samostatně

---

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 187–190.

¹⁵⁶ MEINANDER, *Finland and the Great Powers*, s. 71–74.

nezasahovala. Dne 19. září 1944 byla podepsána smlouva o příměří mezi Finskem, Sovětským svazem a Velkou Británií.¹⁵⁷

3.3 Spojené státy americké

Postoj Spojených států amerických byl více méně stejný, jako měla Velká Británie. Jejich cílem bylo zabránit tomu, aby se Finsko uzavřelo úplné spojení s Německem. Bylo také nutné zabránit finským jednotkám v pokračování jejich útoku hluboko do Sovětského svazu. Pokud by se tak stalo, byly by ohroženy americké dodávky materiálu do SSSR. Dokud Finsko neohrožovalo zájmy Spojených států, panovala všeobecná sympatie k jejich postupu. Jako příklad lze uvést, že jeden z vysokých úředníků ministerstva zahraničí soukromě připustil, že kdyby se ocitl v pozici Finů, zachoval by se pravděpodobně stejně jako oni. Dne 3. října 1941 dokonce sám americký ministr zahraničí Cordell Hull pogrataloval Finsku, když byla dobyta karelská oblast ztracená moskevským mírem. Současně ale zdůraznil, že od Finska očekává prohlášení, ve kterém bude řečeno, že Finové nehodlají překročit hranici z roku 1939. Od tohoto momentu začala být americká diplomacie více aktivní. Dne 27. října bylo Finsku předloženo memorandum, kterým se Spojené státy ujistovaly, že záměrem finské vlády je okamžitě ukončit boje a stáhnout se za hranice z roku 1939. Bylo současně oznámeno, že pokud dojde k narušení dodávek z Ameriky do Sovětského svazu, bude to znamenat krizi ve finsko-amerických vztazích. Postoj Spojených států ještě umocnilo nové memorandum z 30. října, ve kterém bylo jasně vyjádřeno, že finské operace ohrožují politiku Ameriky. Finsku bylo sděleno, že pokud neustane s válečnými operacemi, může přijít o veškerou přátelskou podporu. Podobně se vyjádřil i ministr Hull dne 3. listopadu. Prohlásil, že finská politika je v rozporu s politikou USA, která podporuje země, jež se postavily Hitlerovu Německu. Bylo také naznačeno, že současná finská politika by mohla přiblížit Spojené státy k válce a zároveň Finsko do úplného područí Německa.¹⁵⁸

Finská odpověď na představená memoranda přišla 2. listopadu 1941. Žádost na stažení sil na hranici z roku 1939 byla odmítnuta. Finsko se hájilo tím, že po malém národu nelze požadovat, aby se stáhl, když bojuje o svoji existenci proti padesátkrát většímu nepříteli, kterým byl opět napaden. Tím by Finsko ztratilo veškeré vojenské výhody, které z ofenzivy vyplynuly. Ministr Hull reagoval 28. listopadu tím, že Finsko neodpovědělo na zásadní otázku. Do jaké míry Finsko spolupracuje s Německem.

---

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 76–83.

¹⁵⁸ WUORINEN, *Finland and World War II*, s. 191–194.

Odpověď se dostavila od státního tajemníka, který prohlásil, že finská politika zcela spolupracuje s nacistickým Německem. Debatování přerušily události ze 7. prosince 1941, kdy se Spojené státy Americké zapojily do světové války a vztahy s Finskem byly přerušeny. Až 4. února 1942 bylo Finsku zasláno memorandum, ve kterém stálo, že Spojené státy přehodnocují finsko-americké vztahy, protože se na finském území nacházely německé jednotky bez jakéhokoliv odporu ze strany Finů. Dne 16. února se Finsko vyjádřilo k situaci tak, že příchod německých vojáků byl na základě dohody o tranzitu, a jejich setrvání vyplynulo ze sovětského útoku. V žádném případě si finská vláda nepřála se zapojit do války mezi Německem a Spojenými státy americkými.¹⁵⁹

V Americe začal přirozeně narůstat vliv Sovětského svazu, který zaujímal rozhodující roli ve válce s Německem. V lednu 1942 byl informován finský ministr ve Spojených státech Procopé, že senát Finsku vyhlásí válku, pokud o to prezident požádá. V dubnu probíhala diskuse o tom, že pokud Sovětský svaz požádá Ameriku o vyhlášení války Finsku, tak Spojené státy v podstatě nebudou moci odmítnout. Finové nicméně nepostoupili k Murmanské železnici, což bylo nutno vzít v potaz. Neznamenal to ale zlepšení vzájemných vztahů. V létě 1942 byly uzavřeny finské konzuláty v Americe. Na podzim Spojené státy varovaly Finy před účastí na rozsáhlých německých operacích, které se tehdy připravovaly. Finská otázka měla každopádně dva aspekty, které Amerika musela zohlednit. Tím bylo veřejné mínění, které bylo nakloněno Finsku a přání Sovětského svazu.¹⁶⁰

Na konferenci v Teheránu, jak již bylo zmíněno v podkapitole o Velké Británii, Roosevelt hájil Finy. Americký prezident si taktéž cenil finské demokracie, ale hlavně obdivoval vůli Finska, že se i přes německý nátlak nezapojilo do obléhání Leningradu a Murmanské železnice. Zachránilo to finskou pověst ve Washingtonu a oba státy tak nadále udržovaly diplomatické styky. Spojené státy také nikdy Finsku nevyhlásily válku, jako to udělala Velká Británie.¹⁶¹

V roce 1944 se Amerika významně zasloužila o zahájení mírových rozhovorů mezi Helsinkami a Moskvou. Dne 30. ledna bylo Finsko požádáno, aby učinilo první krok k dohodě se SSSR. Na toto téma probíhaly rozsáhlé diskuse, které nakonec vyústily v rozhodnutí vyvázat Finsko z války. Dne 12. února byl vyslán bývalý ministr Paasikivi do Stockholmu, aby jednal s tamním sovětským ministrem. Paasikivi se vrátil 19. února

---

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 194–198.

¹⁶⁰ Tamtéž s. 198–203.

¹⁶¹ MEINANDER, *Finland and the Great Powers*, s. 82.

se sovětskými požadavky, které byly pro Finsko velice nepříznivé. Sovětský svaz i Spojené státy se pokusily ovlivnit finské rozhodování. Dne 13. března byla Amerikou zopakována žádost o rozvázání vztahů s Německem. Sám prezident také oznámil, že Finové nyní mají možnost ukončit finsko-německé partnerství, a že čím déle bude tato spolupráce trvat, tím více bude finský lid trpět. I přes tento nátlak Finsko 18. dubna oznámilo, že sovětské podmínky míru jsou příliš tvrdé. Oslabily by finskou existenci jakožto nezávislého národu, a podmínky nebyly nepřijaty. Důsledkem bylo odsuzující prohlášení USA, Velké Británie a Sovětského svazu ze dne 12. května 1944 namířené proti Finsku, Bulharsku, Maďarsku a Rumunsku za jejich účast ve válce na straně Německa. Těmto národům bylo doporučeno se co nejdříve stáhnout z války a tím přispět k vítězství Spojenců, což by vřele přivítaly Velká Británie i Sovětský svaz.¹⁶²

Ve druhé polovině května roku 1944 probíhala ve Spojených státech diskuse o možné zamezení finského exportu do Německa. Po určitých rozhovorech bylo dospěno k závěru, že jedinou možností by byla vojenská intervence do Finska. To ale Washington neschválil a místo toho dne 3. června zařadil finské firmy, které obchodovaly s Německem na černou listinu. Americké ministerstvo zahraničí následně požádalo finského vyslance Procopého a tři jeho poradce, aby opustili Spojené státy. Bylo jim ale oznámeno, že to neznamená přerušování diplomatických vztahů s Finskem. Zlomovým bodem se stal 27. červen, kdy bylo Finskem prohlášeno, že bude pokračovat ve spolupráci s Německem. Spojené státy v reakci na tuto dohodu zaslaly Finsku nótu, ve které stálo, že se Finsko neodvratně stalo loutkou nacistického Německa, a že finské operace mají přímý vliv na válečné úsilí USA a jejich spojenců. Z těchto důvodů Spojené státy přerušily diplomatické styky s Finskem. Do finských záležitostí následně Spojené státy již významně nezasahovaly. Pouze protestovaly proti výši reparací uvalených na Finsko stanovené v příměří. Poté až 21. srpna 1945 oznámily, že jelikož ve Finsku proběhly demokratické volby, mohou se obnovit diplomatické styky mezi Finskem a Spojenými státy. Oficiálně se tak stalo dne 21. listopadu 1945.¹⁶³

3.4 Švédsko

Typická švédská politika neutrality pokračovala po celou dobu druhé světové války. Švédsko přesto nestálo stranou evropské politiky a některé jeho kroky byly považovány za kontroverzní. V souvislosti s Finskem se jedná především o udělení povolení

---

¹⁶² SCHWARTZ, s. 84–86.

¹⁶³ Tamtéž, s. 86–89.

německým jednotkám tranzit přes Švédsko, které bylo Německu uděleno v roce 1940 a jeho rozsah se nejvíce projevil o rok později. V červnu 1941 se z Norska do Finska přesunula přes Švédsko celá jedna německá divize čítající 18 000 mužů.¹⁶⁴ Tato dohoda byla Švédskem přísně regulována. Finsko podepsalo stejnou dohodu s tím rozdílem, že nebyla omezena počtem ani dobou trvání. Finové se nicméně pokusili vyhnout přímé spolupráce s Německem. V září roku 1940 byla vznesena myšlenka obranné unie se Švédskem, ve které Švédci viděli příležitost, jak svého východního souseda vyvázat ze spolupráce s jakýmkoliv totalitním režimem. Aby byl návrh pro Sovětský svaz přijatelný, bylo v říjnu švédským ministrem zahraničí Christianem Güntherem navrženo, že Švédsko bude kontrolovat zahraniční politiku Finska. To se zároveň zaváže neusilovat o pomstu Sovětskému svazu. Helsinky tento návrh v zásadě přijaly, ale v prosinci bylo Sovětským svazem i Německem dáno zřetelně najevo, že si takovou spolupráci nepřejí. Švédsko tedy ukončilo své snahy v záchraně Finska před totalitními režimy. Po tomto momentu Helsinky zahájily přípravy na operace proti Sovětskému svazu.¹⁶⁵

Se zahájením Pokračovací války se švédské sympatie vůči Finsku značně ochladily. Švédská veřejnost vnímala tuto válku různými způsoby, například jako křížovou výpravu proti bolševismu, obnovu ztraceného území, zajištění obhajitelných hranic nebo jako podporu nacistickému Německu. Je zřejmé, že názory se lišily, ale převládal nesouhlasný postoj. To dokládá i fakt, že se již nepořádala podpůrná shromáždění, jako tomu bylo v roce 1939. Vyvstala také otázka, zda Finy v jejich válce podpořit. Günther předložil návrh v parlamentu, ale narazil na tvrdou opozici, která tuto záležitost odložila na neurčito. Günther se zároveň pokoušel přesvědčit Velkou Británii, aby nevyhlášovala Finsku válku. Následoval vstup Spojených států do války a zhoršení vztahů mezi Finskem a Amerikou. V tento moment se Švédsko ocitlo v pozici, kdy na něj byl vyvíjen tlak z Moskvy, aby se snažilo najít řešení ve finsko-sovětských vztazích. Bylo nutné tyto snahy udržet v naprostém utajení, protože se Švédsko obávalo případné vojenské intervence ze strany Německa. Během roku 1942 se Švédsko mírovými snahami příliš nezabývalo, právě ze zmíněného strachu z Německa.¹⁶⁶

V polovině roku 1943 vyvinuly Velká Británie a Spojené státy na Švédsko tlak, aby omezilo obchod s Finskem. Současně přetrvával tlak z Moskvy na švédsko-finské vztahy. Tyto události poskytly Švédsku impuls k tomu, aby bylo v politice vůči Finsku

---

¹⁶⁴ KENT, Neil, *A Concise History of Sweden*, Cambridge 2008, s. 232–233.

¹⁶⁵ GILMOUR, John, *Sweden, the Swastika and Stalin*, Edinburgh 2010, s. 93.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 94.

aktivnější. Je pravděpodobné, že i porážka Německa u Stalingradu a následné stahování německých jednotek ovlivnilo změnu postoje Švédska, stejně jako Finska. V září roku 1943 finská vláda požádala Švédsko, aby na moskevské konferenci spojeneckých ministrů zahraničí zmínilo, že Finsko má zájem na nalezení řešení, které by zachovalo jeho územní celistvost. Na začátku listopadu 1943 prostřednictvím sovětské ministryně ve Stockholmu Alexandry Kollontajové Moskva souhlasila se švédským zprostředkováním míru. Následovala dlouhá, a hlavně utajená diplomatická jednání, které vedl švédský státní tajemník pro zahraniční věci Erik Carlsson Boheman. Bylo jím zjištěno, že Sověti nemají zájem začlenit Finsko do Sovětského svazu. Zároveň se na Finsko neměla vztahovat nutnost bezpodmínečné kapitulace. Bohemanovy snahy vedly k zahájení jednání mezi Finskem a Sovětským svazem v Moskvě v březnu 1944.¹⁶⁷ Finsko odmítlo přijmout sovětské podmínky, protože jím byly považovány za nepřijatelné. Švédská veřejnost následně kritizovala finskou vládu za tuto vyčkávací politiku. Jakmile se však zveřejnily sovětské požadavky, byla odsouzení méně častá, protože takové podmínky by mohly Finsku znemožnit bránit své hranice.¹⁶⁸ Situace se změnila po sovětské ofenzivě a odstoupením prezidenta Rytiho, kterého nahradil ve funkci Mannerheim. Švédsku se následně podařilo zprostředkovat mírová jednání a 19. září roku 1944 bylo uzavřeno příměří.¹⁶⁹

---

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ MEINANDER, *Finland and the Great Powers*, s. 79.

¹⁶⁹ GILMOUR, s. 94–97.

4 Finsko po druhé světové válce

Dne 25. srpna 1944 zahájily Helsinky mírové rozhovory s Moskvou. Jednou z podmínek bylo ukončení diplomatických styků s Německem a následné stažení německých jednotek z finského území, a to nejpozději do 15. září 1944. Finská vláda o tomto jednala a 2. září byl návrh schválen. Finskem to bylo akceptováno především proto, protože Sověti nevyžadovali bezpodmínečnou kapitulaci Finska. Téhož dne zaslal prezident Mannerheim dopis Adolfu Hitlerovi, ve kterém mu sdělil své stanovisko. Především zmínil, že jeho povinností je zachránit svůj národ před úplným zničením a usoudil, že jedinou možností, jak toho dosáhnout, je vyvázat Finsko z války. V tento moment měly německé jednotky pouze 14 dní na to, aby opustily Finsko. To byl pro 20. armádu čítající na 200 000 mužů nesplnitelný úkol. Když nastalo 15. září, Němci stále pobývali v severním Laponsku. Podle sovětských podmínek zahájilo Finsko internaci. Ustupující německé jednotky ničily všechny velké, malé i železniční mosty. Z toho důvodu bylo finské pronásledování pomalé. Aby byla internace urychlena, Finsko se rozhodlo provést vyloďení v německém týlu. Nejprve byla operace odložena z důvodu silné bouře a následně bylo změněno i místo, které bylo stanoveno u města Tornio. Tato operace se stala největší bitvou Laponské války, ve které byli přítomni i zahraniční novináři. Ti se měli přesvědčit, zda válka Finska proti Německu není pouze předstírána. Jelikož sami novináři se stali svědky německého bombardování, bylo jimi uznáno, že válka není fingovaná. Následovalo zatlačování Němců až na úplný sever Finska, kde se poslední zbytky německých jednotek držely až do dubna roku 1945.¹⁷⁰

Další podmínky příměří byly následující. Finsko se muselo stáhnout za hranice z roku 1940, poloostrov Hanko byl vrácen Finsku výměnou za oblast Porkkala (poloostrov na západním pobřeží asi 40 kilometrů od Helsinek), která byla Sovětskému svazu pronajata na 50 let. Severní přístav Petsamo byl předán Sovětskému svazu. Finsko muselo zároveň zaplatit 300 milionů dolarů ve specifickém zboží za dobu šesti let. Tyto podmínky byly včleněny do Pařížského míru, který byl podepsán 10. února 1947.¹⁷¹

V září 1944 se novým premiérem stal Juho Paasikivi a v březnu roku 1946 převzal úřad prezidenta. Jeho významná role v poválečném vývoji je nepopiratelná. Byl respektován v Moskvě a měl silnou autoritu i doma, čehož dokázal využít k tomu, aby Finsko nasměroval správným směrem. Dokázal najít určitou formu kompromisu mezi

---

¹⁷⁰ MANNERHEIM, s. 449–465.

¹⁷¹ SINGLETON, s. 133.

požadavky Sovětského svazu a finskými zájmy. Jedním z jeho prvních úspěchů bylo v roce 1945 prodloužení doby placení reparací o dva roky a v roce 1948 se mu podařilo zbytek splátek snížit na polovinu. To v roce 1952 vyústilo v plynulý přechod z nucených dodávek zboží Sovětskému svazu k normálnímu obchodu, který se stal základem rozvíjející se ekonomiky Finska.¹⁷²

V létě 1947 bylo Finsko společně s dalšími zeměmi pozváno na konferenci do Paříže, aby jednaly o Marshallově plánu, tedy finanční pomoci ze Spojených států na obnovení evropské ekonomiky. Většina finského parlamentu se vyslovila pro vyslání zástupce do Paříže, ale nakonec bylo rozhodnuto záporně. Oficiální vyjádření Finska znělo takto: „*Marshallův plán se stal zdrojem vážných názorových rozdílů mezi velmocemi a Finové, kteří si přejí zůstat mimo oblasti konfliktu v politice velmocí, litují, že není možné se konference zúčastnit.*“¹⁷³ Reálným důvodem byl Sovětský svaz, který se proti plánu postavil. Finští komunisté současně tvrdili, že účast Finska na konferenci by mohla znamenat výrazné zhoršení vztahů se Sovětským svazem.¹⁷⁴

Následující rok se stal rozhodujícím obdobím Paasikiviho politiky. Významným způsobem se změnila evropská politická situace. V únoru proběhl komunistický převrat v Československu, zesílila sovětská moc v Rumunsku a Maďarsku a byla zahájena blokáda Berlína. Mnoho Finů mělo obavy, že se Finsko stane další obětí komunismu.¹⁷⁵ Moskva zaslala sdělení do Helsinek, ve kterém stálo, že Finsko má jistě zájem o pakt vzájemné pomoci, který byl již podepsán s Rumunskem a Maďarskem a vyzývala Finsko k vedení diskuse. Finský parlament (kromě komunistů) zaujal k tomuto návrhu minimálně pochybný postoj, bylo ale zřejmé, že se rozhovorům nelze vyhnout. Diskuse začala 22. března 1948 v Moskvě a vyvrcholila 6. dubna podepsáním dohody o vzájemném přátelství a pomoci. Ve smlouvě mimo jiné stálo, že v případě napadení Finska Německem, mu přijde Sovětský svaz na pomoc. Pro Finsko byl každopádně důležitější článek, který zaručoval dodržování zásady vzájemného respektu k suverenitě, integritě a nevměšování se do vnitřních záležitostí druhého státu.¹⁷⁶ Tato smlouva neudělovala Sovětskému svazu právo vojensky zasáhnout ve Finsku, pokud nedojde ke vzájemné dohodě. A nebylo vyžadováno, aby Finsko automaticky vstoupilo do války

---

¹⁷² Tamtéž, s. 134–138.

¹⁷³ WUORINEN, John H, *FINLAND AND THE USSR – 1945–1961*. In: *Journal of International Affairs* 16, 1962, 1, s. 40–41.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 41.

¹⁷⁵ SINGLETON, s. 138.

¹⁷⁶ WUORINEN, *FINLAND AND THE USSR*, s. 41–42.

na obranu Sovětského svazu a aby finské síly operovaly jinde než ve Finsku. Tato v podstatě Paasikiviho dohoda se Sovětským svazem byla jeho největším úspěchem. Dalo by se říci, že tím bylo dosaženo toho, aby se Finsko nedostalo pod přímý vliv Sovětského svazu, jako se to stalo jiným státům v Evropě. Smlouva měla platit deset let, ale v roce 1955 byla prodloužena a platila až do roku 1992.¹⁷⁷

---

¹⁷⁷ SINGLETON, s. 138–139.

Závěr

S ohledem na výše zmíněné lze konstatovat, že se Finská republika na konci 30. let 20. století dostala do mezinárodní izolace a neměla spojence, který by garantoval finské hranice. Z toho důvodu bylo Finsko nuceno bránit své území osamoceně. Sovětský svaz, jehož politika vůči Finsku byla v podstatě imperialistická, měl své opodstatněné důvody. Město Leningrad se nacházelo pouhých pár desítek kilometrů od finských hranic a v Sovětském svazu panovala obava, že by město mohlo být napadeno Německem z finského území. Cílem Moskvy tedy bylo zabezpečit Leningrad a Finský záliv. Tato hrozba byla opodstatněná událostmi z první světové války, kdy Německo podpořilo Finy při jejich boji za nezávislost a Sověti se domnívali, že by se tento scénář mohl opakovat. Z pohledu Moskvy bylo tedy nutné zajistit lépe hájitelné hranice s tím, že nejjistější bude začlenit Finsko do Sovětského svazu, ať už diplomaticky, nebo vojensky.

Pokud jde o Německo před a během Zimní války, tak se na první pohled může zdát, že jeho politika byla vůči Finsku lhostejná. Tuto domněnku dokládá pakt Ribbentrop-Molotov uzavřen mezi Německem a Sovětským svazem. Je současně nutné připomenout, že Němci měli své zájmy v Baltském moři, které by byly zabráním Finska Sovětským svazem ohroženy. Současně se z Finska dovážely strategické suroviny. Autor se domnívá, že to jsou důvody, proč někteří němečtí politici tajně jednali s Finskem a naznačovali budoucí konflikt Německa se Sovětským svazem.

Co se týče postoje Velké Británie a Francie, tak jejich politika byla velmi obdobná, pokud jde o vztah k Finsku během Zimní války. Jedním výrazným rozdílem je to, že Francie byla více nakloněna přímé vojenské pomoci Finsku. Podle autorova názoru je to dáno tím, že Francie byla bezprostředně ohrožena Německem. Zároveň doufala, že při podpoře Finska, by se zamezilo dodávání železné rudy ze Švédska, což by do několika měsíců mohlo způsobit kolaps německého hospodářství. Je každopádně nutné připomenout, že v počátcích finsko-sovětského konfliktu neměla Velká Británie zájem Finsko výrazněji podpořit. Až veřejné mínění, které jasně stálo na straně Finů, přimělo britské představitele ke změně názoru a hledání cest, jak Zimní války využít ve svůj prospěch. Velká Británie totiž předpokládala, že Finsko nevydrží sovětský útok déle jak čtrnáct dní. Avšak po této době se sovětský postup zastavil a fronta se stabilizovala. V tuto chvíli začala Velká Británie přijímat od politiků návrhy, jakým způsobem by mohlo být Finsko podpořeno. Je nutné si uvědomit, že Britům v první řadě nešlo o přímou pomoc Finsku, ale o to, jak tohoto konfliktu využít pro oslabení Německa.

Celkem existovaly tři britské plány. Prvním byla přímá vojenská podpora Finsku, kdy bylo v plánu prostupovat přes norské a švédské území. Při tomto postupu by byly obsazeny tamní přístavy, čímž by byly v podstatě zastaveny dodávky železné rudy ze Švédska do Německa. Je potřeba si připomenout, že Německo získávalo ze Švédska asi 50 % celkového přísunu železné rudy. Tento postup byl preferován Francií, která v něm viděla potenciální rychlé vítězství nad Německem. Tato operace byla zastavena postavením Švédska, které se drželo neutrality a nepovolilo přesun britských a francouzských jednotek přes jeho území. Autor se domnívá, že toto švédské stanovisko zamezilo rozšíření konfliktu do Skandinávie. Je totiž pravděpodobné, že Němci, kteří byli na švédských dodávkách železné rudy závislí, by si nemohli dovolit nechat tyto přístavy v rukou Spojenců. Z toho důvodu by pravděpodobně provedli intervenci do Švédska, čímž by mohli získat plnou kontrolu nad švédskými železornými doly. Druhým plánem mělo být zaminování norských vod, což by ztížilo přepravování surovin z norského přístavu Narvik do Německa.

Třetí plán byl pravděpodobně nejkontroverznější a podle autorova názoru by úplně změnil průběh druhé světové války. Jelikož Sovětský svaz dodával Německu ropu, Britové a Francouzi byli přesvědčeni, že zamezení těchto dodávek, by taktéž znamenalo zhroucení německého průmyslu. Plánem mělo být vyhlášení války Sovětskému svazu, přičemž záminkou by byla právě Zimní válka. Velká Británie a Francie měly v plánu zaútočit na sovětská ropná pole na Kavkaze, konkrétně v Baku. Předpokládalo se, že zničením ropných polí, by vyvolalo v Sovětském svazu chaos, který by mohl způsobit totální kolaps sovětského hospodářství.

Ani jeden z těchto plánů nebyl nakonec uskutečněn, což mělo své příčiny. Hlavním a prokazatelným důvodem byla zdlouhavá jednání o tom, který plán má být uskutečněn. Než bylo britskými představiteli rozhodnuto, finsko-sovětská válka došla do bodu, kdy byla zahájena jednání o míru. Současně švédská politika neutrality zpomalila rozhodovací proces britských politiků. Další důvody byly v podstatě odhady. Bylo totiž možné, že v případě přímé vojenské pomoci Finsku, nebo v případě útoku na Kavkaze, by Sovětský svaz a Německo zahájilo společnou válku proti západním mocnostem. Mělo by to za následek, že dvě nejprůmyslovější země by válčily bok po boku. Zároveň je nutno připomenout fakt, že v březnu roku 1940 byla Velká Británie připravena vojensky pomoci Finsku bez ohledu na názor Švédska nebo Norska. Jediné, co k tomu bylo zapotřebí, byla finská žádost o pomoc, kterou ale Finové nevznesli.

Odůvodňovali si to tím, že sovětské podmínky, i když tvrdé, jsou schůdnější variantou než pokračovat ve válce.

Pokud jde o Švédsko, tak kromě jeho politiky neutrality a zamezení přístupu spojenců na jeho území, se silně angažovalo v nepřímé pomoci Finsku. Faktem je, že ze všech zmíněných států, Švédsko pomohlo Finům nejvíce. Celkem 8 000 dobrovolníků byl umožněn odchod na finskou frontu. Zároveň se Švédsko angažovalo v nevojenské pomoci, konkrétně v dodávkách bot a kabátů. Autorův názor je takový, že dodávky oblečení jsou často v souvislosti se Zimní válkou opomíjeny a je důležité si připomínat, že v extrémních podmínkách, je kvalitní oblečení mnohdy důležitější než vojenský materiál. Tato nevojenská pomoc zapříčinila to, že na Vánoce roku 1939 měli téměř všichni finští vojáci dostatečně teplé oblečení.

Spojené státy americké v době Zimní války ještě nebyly součástí druhé světové války a tomu také korespondoval jejich přístup. Finsko u nich žádalo půjčku na vojenský materiál, kterou senát Spojených států v podstatě zamítl. Důvodem bylo mezinárodní právo, které zakazovalo poskytovat úvěry na zbrojení. Finští vyslanci byli nicméně vytrvalí a podařilo se jim přimět senát k projednávání možného poskytnutí půjčky. Tato jednání se dostala do bodu, kdy byl vydán zákon, který upravoval poskytování půjček státům zapojeným do konfliktu. Výsledkem bylo, že finská Zimní válka ovlivnila vnitřní politiku Spojených států amerických. Současně stejně jako ve Velké Británii hrálo velkou roli veřejné mínění, které bylo Finům silně nakloněno. Dokonce i prezident Roosevelt vyjadřoval velké sympatie vůči Finsku.

Zimní válka byla ukončena Moskevským mírem 12. března 1940, kterým Finsko ztratilo desetinu svého území, ale udrželo si svoji svrchovanost. Následovaly události roku 1940, které významně změnily mapu Evropy. Německo v dubnu zahájilo válečné operace proti Dánsku a Norsku. V květnu byla napadena Francie, která v červnu kapitulovala. Německo se poté pokusilo obsadit i Velkou Británii, která se ale úspěšně ubránila. Adolf Hitler po bitvě o Británii oznámil, že je operace přeložena neurčito a zaměřil svoji válečnou mašinerii na východ a začala být plánována operace Barbarossa.

Pokud jde o vztah Německa k Finsku, tak ten se v polovině roku 1940 zásadně změnil. Bylo to dáno především tím, že operace Barbarossa by byla bez finské spolupráce neproveditelná. Finsko totiž mělo se Sovětským svazem nejdelsí hranici a zároveň se jejich hranice nacházela pouhých několik desítek kilometrů od Leningradu. To byly důvody, proč Německo uzavřelo s Finskem vojenskou spolupráci. Co se týče Finska, tak to bylo po Zimní válce ještě více mezinárodně izolované, než tomu bylo roku 1939.

Německo ovládalo celou Evropu včetně Norska a na východě stále visela hrozba Sovětského svazu. Z těchto důvodů Finsko souhlasilo s vojenskou spoluprací s Německem, pod podmínkou, že Finové nebudou vést útočnou, ale pouze obranou válku.

Když byla dne 22. června 1941 Německem zahájena operace Barbarossa, finské jednotky se nepřipojili k útoku. To se změnilo 25. června, kdy byly provedeny letecké útoky Sovětského svazu na finská města. Finsko následně světu oznámilo, že zahájilo obranou válku proti Sovětskému svazu. Je otázkou, co by se stalo, kdyby Sověti nebombardovali finská města, ale soustředili by se pouze na obranu před německým útokem. Podle autorova názoru by se Finové do konfliktu nezapojili, ale byli by za to Německem minimálně kritizováni a mohlo by to vést k německému obsazení Finska. Tato hypotéza by pravděpodobně nezměnila průběh války, ale možným důsledkem by bylo, že na konci války by Moskva začlenila Finsko do Sovětského svazu.

Se zahájením finských vojenských operací proti Sovětskému svazu se výrazně proměnily vztahy Velké Británie a Spojených států amerických vůči Finsku, které bylo kritizováno za vedení války po boku nacistického Německa. Velká Británie i Spojené státy zaslaly Finsku několik memorand, ve kterých požadovaly ujištění, že Finsko nebude pokračovat v útoku dále, než na hranice před rokem 1939. Spojené státy byly ujištěny a jelikož ještě nebyly zapojeny do druhé světové války, nebyla jejich kritika tak ostrá. Bylo však upozorňováno na to, že v případném narušení murmanské železnice, bude mít tento čin vážné následky. Postoj Ameriky vůči Finsku se výrazně změnil po německém vyhlášení války Spojeným státům americkým, které v průběhu roku 1942 uzavřely finské konzuláty a v roce 1944 dokonce vyhostili finské vyslance.

Pokud jde o Velkou Británie, tak zde byla kritika Finska mnohem silnější. Bylo to dáno především tím, že se ze Sovětského svazu a Velké Británie staly spojenci. Mezi britskou a finskou vládou zprvu probíhala jen výměna korespondencí o tom, že Britové požadují, aby Finové nepostupovali dále, než za hranice z roku 1939. Současně se Finsko snažilo objasňovat, že agresorem je Sovětský svaz. Moskva nicméně tlačila na Velkou Británii, aby vyhlásila Finsku válku. To vyústilo v zaslání britského ultimáta, které požadovalo zastavení finských válečných operací. Současně s tímto požadavkem zaslal britský premiér Churchill osobní dopis Mannerheimovi, který nelze v kontextu událostí opomíjet. Churchill naléhal na finského maršála, aby byly pouze zastaveny vojenské akce bez jakéhokoliv prohlášení. Mannerheim odpověděl, že budou pouze dokončeny právě probíhající operace. Tím dalo Finsko jasně najevo, že nehodlá pokračovat ve válce se Sovětským svazem. Bohužel se k této korespondenci ve Velké Británii již nepřihlíželo

a dne 6. prosince 1941 vyhlásila Velká Británie Finsku válku. Autorův názor je takový, že se Velká Británie unáhnila ve vyhlášení války Finsku. Na druhou stranu bylo to v podstatě jen symbolické rozhodnutí, protože britské a finské jednotky se na bojišti nikdy nestřetly.

Švédská politika se nadále držela neutrality a v podstatě nezasahovala do Pokračovací války. Je také nutné zmínit, že veřejné mínění již nebylo tak silně podporující, jako v případě Zimní války. Současně se Švédsko stalo terčem kritiky, za jeho neutralitu, která byla mnohdy chápána negativně. Každopádně Švédsko se v případě obou finsko-sovětských konfliktů stalo zprostředkovatelem mírových jednání. Přičemž v Pokračovací válce byla mírová jednání zprostředkovávána výhradně v utajení, protože se Švédsko stále obávalo možné intervence ze strany Německa.

Zajímavým vývojem prošel konec Pokračovací války. Na jaře roku 1944 byly Finsku předloženy mírové podmínky, které ale byly Finskem odmítnuty. Následovalo přerušení diplomatických styků Spojených států s Finskem a vyhoštění finských vyslanců. Stejně tak Švédsko kritizovalo Finy za nepřijetí mírových podmínek. Zde je potřeba zmínit, že sovětské požadavky byly velmi tvrdé a je pochopitelné, že je Finsko odmítalo přijmout. Pro Finsko to mělo dvojí důsledek. Jednak následovala sovětská ofenziva a zároveň Německo přerušilo dodávky materiálu do Finska, protože se dozvědělo o mírových jednáních. Aby Finové předešli katastrofě, byl nucen tehdejší prezident přistoupit k tomu, že svým jménem přislíbil Německu, že neuzavře separátní mír se Sovětským svazem. Díky tomu se obnovily německé dodávky materiálu do Finska, které se tak ubránilo sovětské ofenzivě. Následovala abdikace prezidenta, kterého nahradil Mannerheim, který se necítil vázán slibem svého předchůdce ukončil německo-finskou spolupráci. Následně Finsko přistoupilo na sovětské mírové podmínky. Příměří bylo uzavřeno 19. září roku 1944. Finové následně v souladu s podmínkami příměří vyhlásili válku Německu (Laponská válka) a internovali německé jednotky z Finska.

Po druhé světové válce Finsko splácelo reparace Sovětskému svazu ve formě zboží. Po splacení dluhu se volně přešlo v obchodní vztah, který se stal základem finské ekonomiky. Zároveň je ve finských dějinách zajímavý rok 1948, kdy Finsko podepsalo smlouvu o přátelství s Moskvou, čímž se vyhnulo začlenění do Sovětského svazu. Nabízí se otázka, proč Stalin neměl v úmyslu získat Finsko pod svoji kontrolu. Autorovo názor je takový, že se Stalin obával znovu provokovat finskou povahu, která mu byla předvedena během Zimní války.

Z diplomové práce je patrné, že Finsko jako stát nikdy neusilovalo o územní expanzi, ale pouze bránilo své hranice. V Zimní válce o tom není pochyb, ale kontroverzní je toto tvrzení v Pokračovací válce. Autor je každopádně toho názoru, že i když Finové udělali několik špatných rozhodnutí, nebylo by správné je stavit na stranu nacistického Německa. Autor zastává tento názor především proto, že Finsko bylo v průběhu meziválečného období v podstatě opuštěno a odsouzeno na vlastní schopnosti. Stejně tak bylo Finsko izolováno i po Zimní válce, kde již na vině této izolace bylo Německo. Zároveň se autor domnívá, že kdyby Finsko vojensky nespolupracovalo s Německem, pravděpodobně by jím bylo obsazeno. A i kdyby nakonec ne, je možné, že by se o to znovu pokusil Sovětský svaz, který by chtěl získat převahu v Baltském moři.

Autor zároveň pociťuje jistou analogii v sovětském útoku na Finsko a v ruské agresi na Ukrajinu. Jako příklad lze uvést obhajování útoku agresorů na zmíněné státy, které si jsou ve svém konečném znění relativně podobné. Současně i odpor Finska a Ukrajiny lze považovat za podobně houževnatý.

Bibliografie

Nevydané prameny

Ministry for Foreign Affairs of Finland, The development of Finnish-Soviet relations during the autumn 1939, Stalin a Molotov Paasikivimu 14.10. 1939.

Ministry for Foreign Affairs of Finland, The development of Finnish-Soviet relations during the autumn 1939, Molotov Koskinenovi 26.11. 1939.

National Archives, Department of State, Documents from the Archives of The German Foreign Office, Schulenburg německému ministerstvu zahraničí 25.9. 1939.

National Archives, Department of State, Documents from the Archives of The German Foreign Office, Weizsäcker 9.10. 1939.

National Archives, Department of State, Documents from the Archives of The German Foreign Office, Weizsäcker Blücherovi 9.10. 1939.

Vydané prameny

MEINANDER, Henrik, *Finland and the Great Powers in World War II: Ideologies, Geopolitics, Diplomacy*. In: KINNUNEN, Tiina, KIVIMÄKI, Ville (ed.), *Finland in World War II. History, Memory, Interpretations*, Leiden, Boston, 2012.

Periodika

The New York Times, 7.12. 1935.

The weekly newspaper "Moscow News", 4.12. 1939.

Literatura

American Political Science Association, *Finland*. In: *The American Political Science Review* 4, 1910, 3, s. 350–364.

ANDERSON, Albin T., *Origins of the Winter War: A Study of Russo-Finnish Diplomacy*. In: *World Politics* 6, 1954, 2, s. 169–189.

BARCLAY, Glen St. J., *Diversion in the East: The Western Allies, Scandinavia, and Russia, November 1939–April 1940*. In: *The Historian* 41, 1979, 3, s. 483–498.

BURIAN, Tomáš, *Strategie a taktika v Zimní válce* [online]. Brno, 2021 [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/xyuv5/Bakalarska_prace_-_Strategie_a_taktika_v_Zimni_valce.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, fakulta sociálních studií, katedra politologie. Mgr. Jakub Šedo, Ph.D.

- CAIRNS, John C., *Reflections on France, Britain and the Winter War Prodrôme, 1939–1940*. In: *Historical Reflections* 22, 1996, 1, s. 211–234.
- DOERR, Paul W., *'Frigid but Unprovocative': British Policy towards the USSR from the Nazi-Soviet Pact to the Winter War, 1939*. In: *Journal of Contemporary History* 36, 2001, 3, s. 423–439.
- DYKE, Carl Van, *Zimní válka: sovětská invaze do Finska 1939–1940*, Brno 2007.
- GANZ, Harding A., *The German Expedition to Finland, 1918*. In: *Military Affairs* 44, 1980, 2, s. 84–91.
- GILMOUR, John, *Sweden, the Swastika and Stalin*, Edinburgh 2010.
- HANNIKAINEN, Lauri, *Finland's Continuation War (1941–1944): War of Aggression or Defence? War of Alliance or Separate War? Analyzed from the International – Especially Legal – Perspective*. In: *Baltic Yearbook of International Law* 17, 2020, 1, s. 77–121.
- HOPPER, Bruce, *Sweden: A Case Study in Neutrality*. In: *Foreign Affairs* 23, 1945, 3, s. 435–449.
- IMLAY, Talbot C., *A Reassessment of Anglo-French Strategy during the Phony War, 1939–1940*. In: *The English Historical Review* 119, 2004, 481, s. 333–372.
- IRINCHEEV, Bair, *THE MANNERHEIM LINE 1920–39*, Oxford 2009.
- JACKSON, Hampden J., *German Intervention in Finland, 1918*. In: *The Slavonic and East European Review* 18, 1939, 52, s. 93–101.
- JUSSILA, Osmo, HENTILÄ, Seppo a NEVAKIVI, Jukka, *From Grand Duchy to a modern state: a political history of Finland since 1809*, Londýn 1999.
- JUTIKKALA, Eino, PIRINEN, Kauko, *Dějiny Finska*, Praha 2001.
- KENT, Neil, *A Concise History of Sweden*, Cambridge 2008.
- KIRBY, David, *A Concise History of Finland*, Cambridge 2006.
- KITCHEN, Martin, *Winston Churchill and the Soviet Union during the Second World War*. In: *The Historical Journal* 30, 1987, 2, s. 415–436.
- LAINOVÁ, Radka, *Občanská válka ve Finsku 1917–1918*. In: *Historický obzor* 6, 1995, 1, s. 7–11.
- MANNERHEIM, Carl Gustav Emil, *Paměti finského maršála*, Praha 2022.
- MEINANDER, Henrik, *A History of Finland*, Oxford 2011.
- OLSON, Keith W., *Between East and West*. In: *The Wilson Quarterly* 10, 1986, 4, s. 44–58.
- PAANANEN, Eloise, *Zimní válka: sovětský útok na Finsko 1939–1940*, Brno 1996.

- RICHTER, Karel, *Hranice placená krví: sovětsko-finské války*, Praha 2006.
- SCHWARTZ, Andrew J., *America and the Russo-Finnish war*, Washington 1960.
- SINGLETON, Fred, *A Short History of Finland*, Cambridge 1989.
- SPRAGUE, Martina, *Swedish Volunteers in the Russo-Finnish Winter War, 1939–1940*, Jefferson 2010.
- UPTON, Anthony F., *The Finnish Revolution 1917–1918*, Minneapolis 1980.
- VESA, Neyne, a kol., *Finland at War: The Continuation and Lapland Wars 1941–1945*, Oxford 2016.
- WUORINEN, John H., *FINLAND AND THE USSR – 1945–1961*. In: *Journal of International Affairs* 16, 1962, 1, s. 38–46.
- WUORINEN, John H., *Finland and World War II 1939–1944*, New York 2015.

Internetové zdroje

- Tartu Peace Treaty Between RSFSR and Finland Signed*. In: Presidential Library [online], [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://www.prlib.ru/en/history/619628>.
- The Treaty of Peace between The Republic of Finland and The Union of Soviet Socialist Republics*. In: Heninen [online], [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: http://heninen.net/sopimus/1940_e.htm.
- Operation Altmark Incident*. In: Codenames Operation of World War II [online], [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: <https://codenames.info/operation/altmark-incident/>.

Resumé

The aim of the master's thesis is to analyze and evaluate the international policy of individual states in relation to the Finnish-Soviet conflict between 1939–1944. These are the Winter War and the Continuation War. The states whose policies towards the Finnish-Soviet wars are presented in the thesis are Great Britain, France, the United States, Germany, and Sweden. The thesis is divided into four chapters, which are further divided into subchapters. In the first chapter, the thesis examines the development of Finland from its incorporation into the Russian Empire in 1809 until the end of the Continuation War in 1944. This chapter deals, among other things, with the achievement of Finnish independence in 1917. It then analyses Finnish interwar politics and finally describes the events of the Winter and Continuation Wars. The main part of the thesis is divided into two chapters. The first deals with international policy towards the Winter War and the second with the Continuation War. In the third chapter, France is omitted because it was already occupied by Germany at the time. The last chapter deals with Finland after the end of the Continuation War and its position after the Second World War.

The Winter War is seen as a historical milestone in the history of the Republic of Finland. Despite being overwhelmingly outnumbered by the Soviet Union, Finland managed to resist its aggressive policy and thus retained its independence. The international policy of the Western powers towards Finland is an unforgettable milestone in foreign policy relations. This is evidenced above all by the fact that the leaders of Great Britain and France discussed the possibility of declaring war on the Soviet Union. Great Britain presented three plans. Send military troops through Sweden to help Finland, to mine Norwegian waters or attack bomb the oil fields in the Caucasus. Neither of these plans came to fruition. There were two main reasons. Great Britain was undecided, and Sweden played an important role in the plans of these states. British and French troops would blockade Swedish and Norwegian ports, limiting the export of strategic raw materials from Scandinavia to Germany. This could cause a German intervention in Sweden. In the end, this did not take place, mainly because of Swedish neutrality and fears of possible German intervention. For this reason, Sweden did not allow the passage of Allied troops through Swedish territory. As far as the United States was concerned, it did not plan to get involved in the conflict, but the negotiations on financial aid to Finland interfered in the internal affairs of the United States.

As a result, Finland fought the conflict on its own and showed the world that even a small nation can resist an aggressor many times its size. Then came the events of 1940 and 1941, when German policy was transformed. At this time, Germany was actively preparing for Operation Barbarossa. To declare war on the Soviet Union, Adolf Hitler needed to enlist the Finns on his side to help him capture Leningrad. Similarly, Finland needed an ally to help secure their borders in the event of USSR aggression. For these reasons, Germany and Finland entered military cooperation and jointly launched an attack on the Soviet Union in June 1941. However, the Finnish leadership was interested in nothing more than regaining the territory lost by the Moscow Peace and did not support the Germans in their attack on Leningrad. Finland presented the conflict as a continuation of the Winter War, which is why the conflict is named the Continuation War. Once the pre 1939 border was secured, the Finns halted their advance. However, Western policy turned against Finland, which was criticized for fighting the war alongside Nazi Germany. Britain, under pressure from the Soviet Union, even declared war on Finland. The United States broke off diplomatic relations with Finland in 1944 because the Finns refused to accept harsh Soviet peace terms. President Ryti concluded an agreement with Germany on his behalf that enabled Finland to defend itself against a major Soviet offensive. Ryti then resigned and Mannerheim became president, concluding an armistice in September 1944. After the armistice, Finland had to intern German troops, which led to the so-called Lapland War between Finland and Germany.

Přílohy

Seznam příloh

1. Mapa Finska po míru v Tartu 1920
2. Zimní válka 1939–1940
3. Oblasti postoupené Finskem Sovětskému svazu na konci Zimní války
4. Finská fronta roku 1941
5. Pokračovací válka 1941–1944, včetně Laponské války 1944–1945
6. Finsko-sovětská hranice po Pařížském míru

Příloha č. 1 – Mapa Finska po míru v Tartu 1920

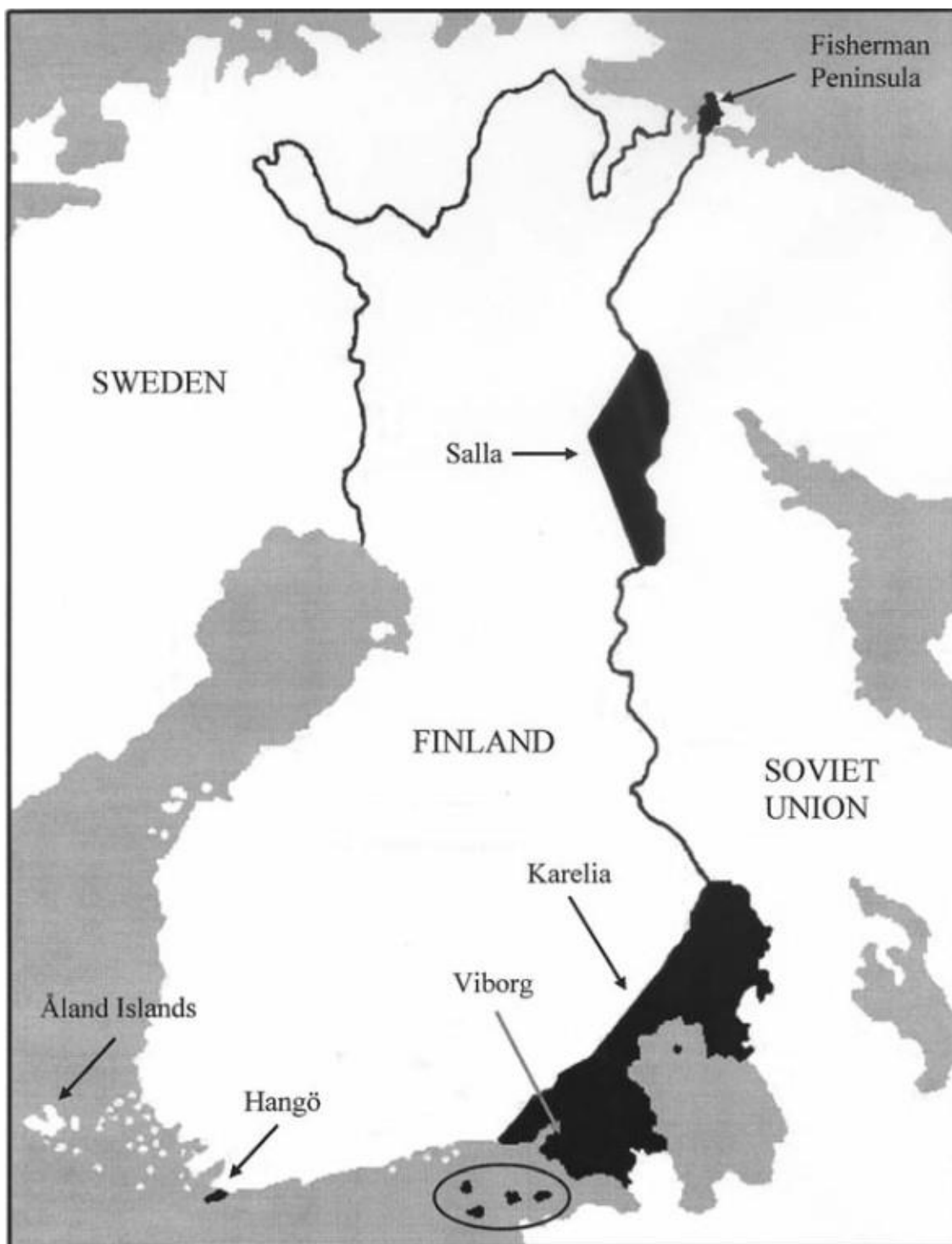
Zdroj: VEHVILAINEN, s. 11.

Příloha č. 2 – Zimní války 1939–1940

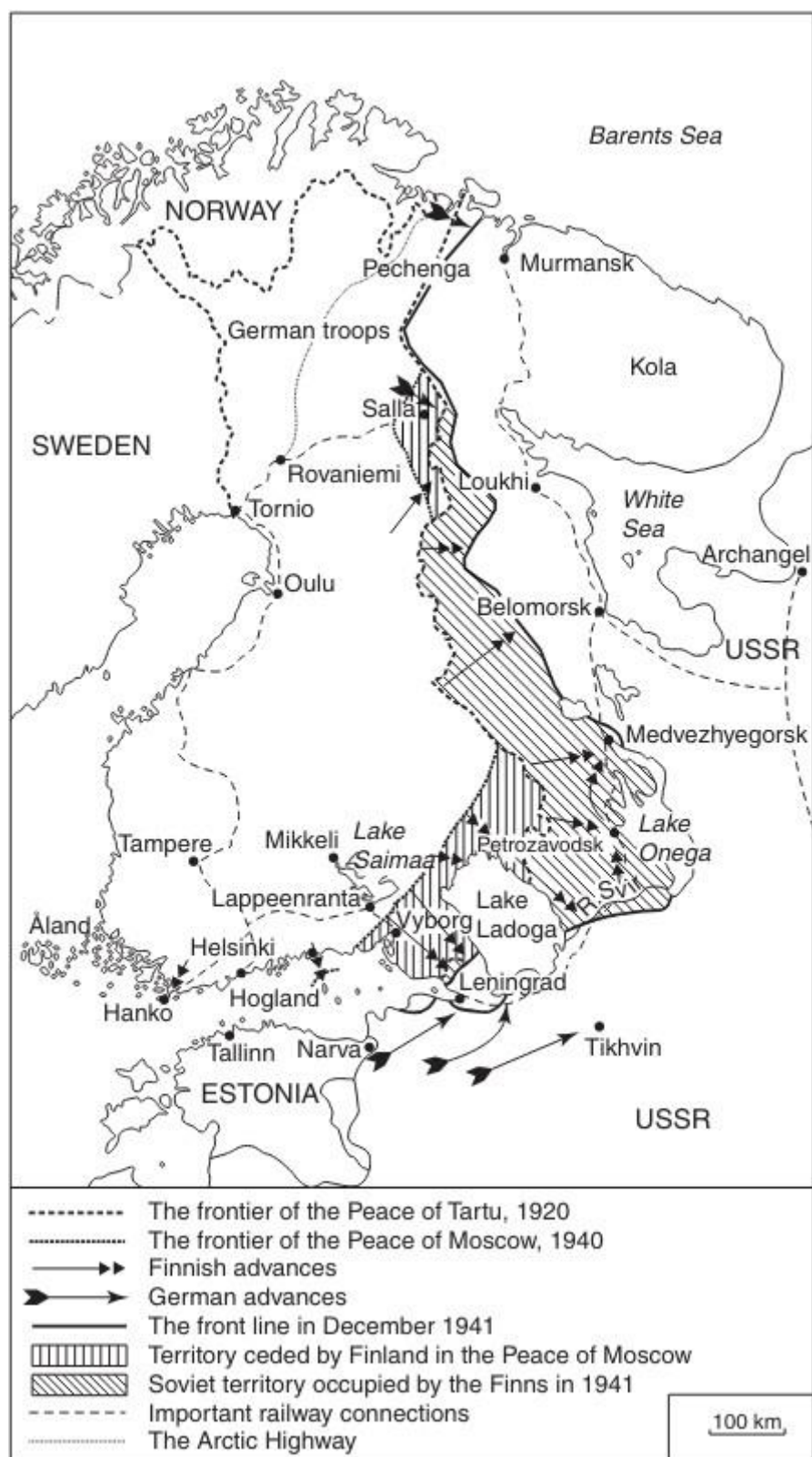
Zdroj: KIRBY, s. 209.

Příloha č. 3 – Oblasti postoupené Finskem Sovětskému svazu na konci Zimní války

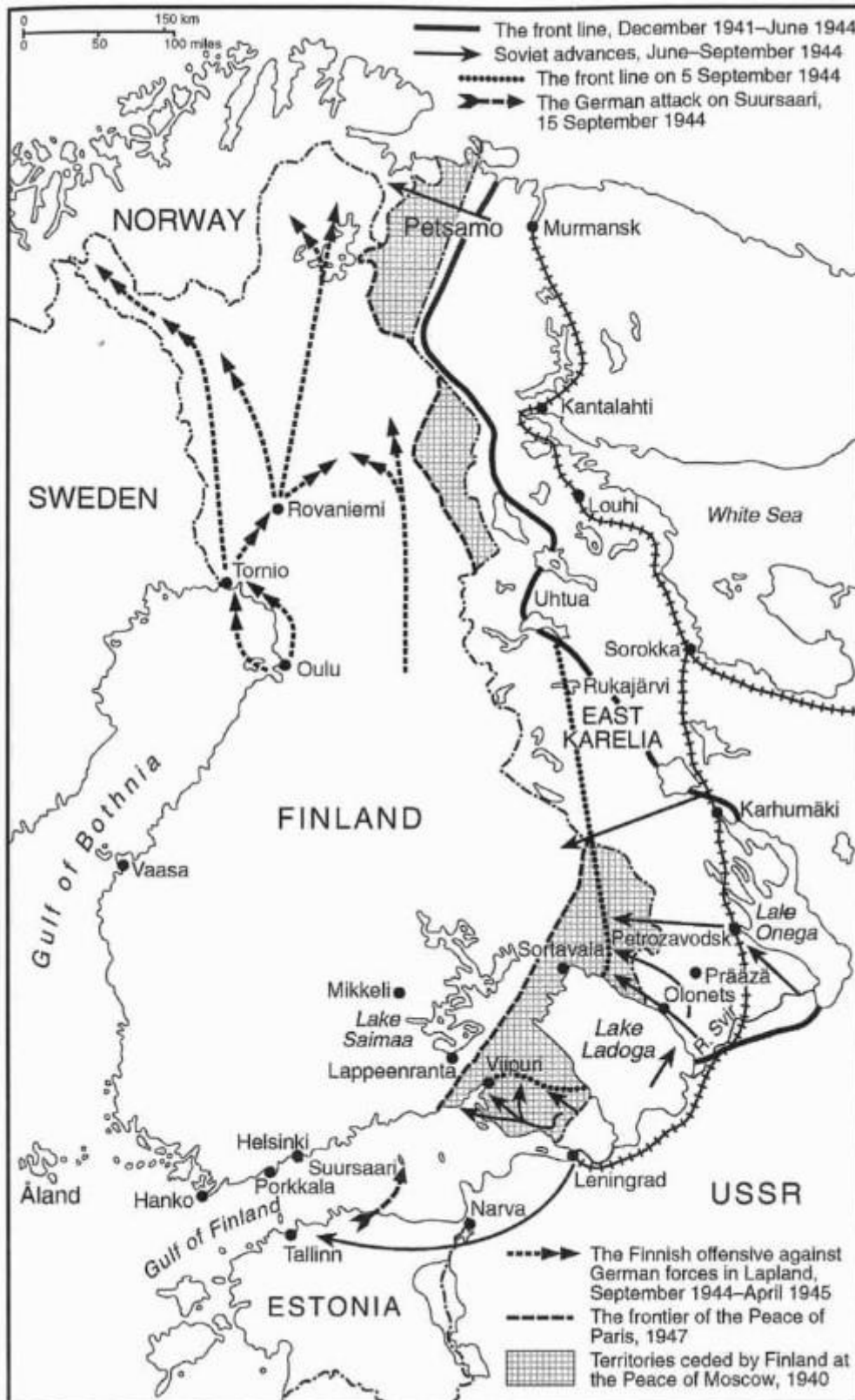
Zdroj: SPRAGUE, s. 176.

Příloha č. 4 – Finská fronta roku 1941

Zdroj: VEHVILAINEN, s. 94.

Příloha č. 5 – Pokračovací válka 1941–1944, včetně Laponské války 1944–1945

Zdroj: KIRBY, s. 223.

Příloha č. 6 – Finsko-sovětská hranice po Pařížském míru

Zdroj:

https://en.wikipedia.org/wiki/Continuation_War#/media/File:Finnish_areas_ceded_in_1944.png